

Får barn som bor på HVB tillräckligt stöd av socialtjänsten?

Nationell tillsyn av socialtjänstens uppföljningar gällande
vården av barn som bor i HVB

Du får gärna citera Inspektionen för vård och omsorgs texter om du uppger källan, exempelvis i utbildningsmaterial till självkostnadspris, men du får inte använda texterna i kommersiella sammanhang. Inspektionen för vård och omsorg har ensamrätt att bestämma hur detta verk får användas, enligt lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (upphovsrättslagen). Även bilder, fotografier och illustrationer är skyddade av upphovsrätten, och du måste ha upphovsmannens tillstånd för att använda dem.

Artikelnummer | 2018-7

Foto | Mostphotos

Utgiven | Februari, 2018 www.ivo.se

Förord

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) har ansvar för tillsyn över verksamheter inom socialtjänstområdet och hälso- och sjukvården. I detta uppdrag ingår att bedriva tillsyn och regelbundet återföra myndighetens sammanställda resultat och iakttagelser. Denna rapport är en del av denna återföring och belyser tillsynens iakttagelser när det gäller socialtjänstens uppföljningar av barn som placerats på hem för vård eller boende (HVB).

Tillsynen, som ligger till grund för denna rapport, är nationell och sammanlagt har IVO granskat socialtjänstens uppföljningar i 50 kommuner under 2017. Till detta tillkommer enkätsvar från placerade barn runt om i Sverige samt en fördjupad dialog med kommunerna vid sju återföringskonferenser.

Rapporten är framtagen av utredaren och projektledaren Anna Öström och tillsynen har genomförts under ledning av tillsynsledarna Katja Engström, Eva Kågström, Annelie Andersson, Rolf Svanold, Marie Hörling och Cecilia Lobos.

Gunilla Hult Backlund
Generaldirektör

Sammanfattning och slutsatser

IVO:s nationella tillsyn 2017 visar att socialtjänsten brister i vissa väsentliga delar när det gäller uppföljningen av barn som är placerade på HVB, även om det finns exempel på utvecklingsarbete i många kommuner. Bristerna innebär att många barn inte får det stöd som de har behov av och rätt till. Vissa delar i socialtjänstens uppföljning fungerar visserligen tillfredsställande, t.ex. upprättande av vårdplaner och samtal med god man, vårdnadshavare eller annan företrädare. Men det finns allvarliga brister när det gäller andra delar och som kan vara särskilt viktiga ur barnens perspektiv. Dessa är:

- ⊗ enskilda samtal med barn
- ⊗ regelbundna besök i hemmet
- ⊗ omprövningar/överväganden av vården minst var sjätte månad
- ⊗ upprättande av genomförandeplaner

Av granskningen framgår vidare att det finns relativt stora skillnader i landet när det gäller ovanstående brister, vilket också är oroväckande. Barnens vård och omsorg ska inte vara beroende av vilken kommun som beslutar om barnets placering på HVB. Detta är oerhört centralt när det gäller hur väl vi tar hand om barn och unga som har särskilda behov.

Underlaget till denna rapport är en nationell riskbaserad tillsyn som genomförts under 2017 i 50 kommuner. IVO har granskat drygt 450 ärenden och även fått in enkäter från barn där de har svarat på frågor som rör deras kontakt med socialtjänsten. Diskussioner och reflektioner om tillsynens resultat med politiker, chefer, socialsekreterare m.fl. i berörda kommuner utgör också ett underlag.

Flyktingsituationen är en orsak till bristande uppföljning – men inte den enda

En viktig orsak till socialtjänstens bristande uppföljning av placerade barn i HVB är den flyktingsituation som kommunerna stod inför 2015/2016. Sveriges kommuner tog då emot fler ensamkommande barn än vad de någonsin gjort tidigare, och de vittnar om att det arbete som då fick prioriteras var framförallt att de ensamkommande barnen skulle få tak över huvudet. IVO har av just den anledningen inte granskat 2015/2016 utan har istället fokuserat på att se hur uppföljningen ser ut för de barn som placerades under denna period ett år senare, dvs. 2016/2017. De barn vars placering och uppföljning som granskades i tillsynen utgörs således av en stor andel ensamkommande barn, vilket speglar situationen som den såg ut under denna period. Andra barn finns dock också med i underlaget.

Att det stora antalet ensamkommande barn som kom till Sverige för några år sedan har påverkat socialtjänstens arbete såväl då som under senare år är alltså IVO väl införstådd med. Situationen har varit och är en utmaning för kommunerna. Nu pågår ett arbete med att i efterhand se till att alla dessa barn och ungdomar får insatser i enlighet med sina rättigheter och behov. Flera kommuner anger också att situationen i kommunen ser betydligt bättre ut idag än vad den gjorde för bara ett år sedan. Å andra sidan visar tidigare tillsyn inom området att bristande uppföljningar var vanligt förekommande även innan denna period. Detta innebär att man inte kan betrakta flyktingsituationen som den enda orsaken till kommunernas bristande uppföljningar. Detta är alltså ett område som det länge har funnits ett behov av att utveckla så att alla barn får adekvat hjälp och stöd under sin placering på HVB.

Alla barn har rätt till en regelbunden uppföljning av socialtjänsten

Alla barn som är placerade på HVB har rätt till en regelbunden uppföljning av sin vård och omsorg. Ett oroande resultat som framkommit i tillsynen är att det från några kommuner har framkommit indikationer på att man uppfattar de ensamkommande barnens behov av uppföljning som mindre än övriga barns. Enligt IVO:s uppfattning kan det i många fall vara tvärtom. Detta eftersom socialtjänsten hade väldigt liten kännedom om varje enskilt ensamkommande barn som kom till Sverige under 2015 och sedan placerades i HVB. Därför kan behovet av tät uppföljning till och med vara större för dessa barn än för de barn där socialtjänsten vanligtvis känner till behoven hos barnen relativt väl. Många kommuner konstaterar också idag att många ensamkommande barn lider av posttraumatiskt stressyndrom (PTSD) och annan psykisk ohälsa. Att många av de ensamkommande barnen inte skulle ha något annat behov än boende stämmer alltså inte.

Många barn har inte fått regelbundna besök och enskilda samtal

Barn, som befinner sig i en utsatt situation, måste få möjlighet att prata om sådant som är viktigt för dem. Det är också socialtjänstens skyldighet att vara införstådd i barnets situation. Därför är enskilda samtal och regelbundna besök i hemmet väsentliga delar i socialtjänstens uppföljning. När det gäller denna del av uppföljningen uppvisar dock kommunerna allvarliga brister.

- ⦿ En tredjedel av barnen har inte haft eller fått möjligheten till enskilda samtal med socialtjänsten.
- ⦿ Hälften av barnen har inte fått regelbundna besök av socialtjänsten i det HVB där de bor.

Kontakten med socialtjänsten är en viktig händelse i ett barns liv och måste dokumenteras, inte minst för att barnet ska kunna ta del av sin historia senare i livet. I kommuner med stor personalomsättning är en god dokumentation också en viktig förutsättning för att en ny socialsekreterare ska få en fullgod bild av barnets situation när han eller hon tar över ärendet.

Några kommuner har uppgett att ovan nämnda andel barn som inte har fått enskilda samtal eller regelbundna besök kan vara för hög, beroende på att det i enskilda fall kan handla om en dokumentationsbrist snarare än att samtalen faktiskt inte har genomförts. IVO har dock försökt fånga den typen av brister genom att kommunicera underlagen med varje kommun där de har fått klargöra eventuella dokumentationsbrister innan beslut fattats. Enkäten till placerade barn visar också att anmärkningsvärt många uppger att de inte har fått några besök alls i hemmet och att en majoritet av ungdomarna önskar mer kontakt med socialtjänsten. Över 80 procent anser vidare att det är ganska eller mycket viktigt att ha en nära kontakt med sin socialekreterare.

Drygt 40 procent av barnen saknar en upprättad genomförandeplan för sin vård
Genomförandeplanen är ett viktigt verktyg i kommunernas planering och uppföljning av insatser som rör placerade barn. Granskningen visar dock att så stor andel som 43 procent av barnen inte har en genomförandeplan upprättad av nämnden. Detta innebär att barnen dels riskerar att inte få de insatser som de behöver eftersom det inte är tydligt hur målen med insatsen ska uppfyllas. Dels blir insatsens förväntade effekt otydlig och därmed riskerar placeringen att bli antingen för kort eller onödigt lång.

Det råder relativt stora skillnader i landet huruvida barnen har fått en genomförandeplan upprättad eller inte. Barn som placerats på HVB av kommuner i IVO:s sydvästra och östra region har i betydligt lägre utsträckning än andra barn en upprättad genomförandeplan. Tillsynen visar också att de kommuner som har upprättat genomförandeplaner för *samtliga* barn som granskats i kommunen också har bättre resultat i andra delar av uppföljningen än andra kommuner. Barnen som placerats på HVB av dessa kommuner har exempelvis i högre grad än andra placerade barn fått regelbundna besök och enskilda samtal.

Hälften av barnen har inte fått sin vård omprövad/övervägd
Nämndens omprövningar/överväganden av vården är också en väsentlig del av socialtjänstens uppföljningar av placerade barn på HVB, inte minst för att säkerställa att pågående insatser är relevanta utifrån aktuell situation. Granskningen visar att nämnderna har missat det lagstadgade tidsintervallet med mellan en månad och ett år. Detta gäller hälften av de barn som ingår i granskningen.

Även inom denna del av uppföljningen råder det stora skillnader mellan regionerna. Av de barn som exempelvis placerats av kommuner i region sydväst och mitt har färre än hälften av barnen fått vården omprövad/övervägd minst var sjätte månad. Detta gäller 31 respektive 42 procent av barnen. De som däremot har blivit placerade av kommunerna i den sydöstra regionen har i 85 procent av fallen fått sin vård omprövad/övervägd inom lagstadgat tidsintervall.

Vad behöver kommunerna göra?

I samtal med kommunerna under tillsynsperioden hänvisade många kommuner till flyktingsituationen som avgörande för de brister inom uppföljningen som IVO har

funnit under 2017. Flera kommuner uttrycker också att de idag är betydligt bättre rustade än tidigare om de skulle ställas inför en liknande situation igen. De har i många avseenden fått ändra arbetssätt och genomföra organisationsförändringar för att försöka anpassa sig till situationen som varit. Detta har varit både ansträngande och omtumlande, men på andra sätt en värdefull erfarenhet. Många kommuner framhåller också att behovsanpassad vård för placerade barn är ett ständigt pågående arbete.

Exempel på positiv utveckling finns. Flera kommuner har redovisat till IVO att det pågår (eller har påbörjats efter IVO:s granskning) ett aktivt utvecklingsarbete som exempelvis handlar om utbildningssatsningar/kompetensutveckling, nyrekryteringar och stärkt samverkan med HVB, skola och hälsovård. De redovisar också att de ser över egenkontroll och rutiner samt har utökat metodstödet för handläggare.

Generellt sett har IVO dock under lång tid sett allvarliga brister när det gäller socialtjänstens uppföljningar av placerade barn. Att det dessutom förekommer så pass stora skillnader i landet när det gäller uppföljningens olika delar är en angelägenhet för samhället i stort. Vilken kommun som ansvarar för ett barns placering ska inte innebära skillnader på centrala områden och därmed olika förutsättningar för olika barn.

Förbättringar måste genomföras skyndsamt: alltför många barn har varit HVB-placerade utan att få det stöd från socialtjänsten som de har behövt och haft rätt till.

- ⊕ Varje HVB-placerat barn har rätt till insatser som är anpassade till det egna behovet och varje barn ska få den kontakt med socialtjänsten som det har rätt till.
- ⊕ Avsikten med genomförandeplaner är att varje enskilt barn får de insatser som just det barnet har behov av. Barn har också rätt att vara delaktiga i sin vård. Genomförandeplanerna gör det tydligt för barnen hur målen ska nås och hur insatserna ska genomföras och skapar även möjlighet att vara med och påverka mål och insatser.
- ⊕ Att barns vård övervägs/omprövas inom lagstadgad tid är viktigt för att uppmärksamma när det kan vara påkallat att ändra eller avsluta vården.

För att uppnå detta och även i övrigt skapa goda förutsättningar för alla HVB-placerade barn krävs ett kontinuerligt och systematiskt kvalitetsarbete inom socialtjänsten. Styrning och ledning är en avgörande del i utvecklings- och kvalitetsarbetet. Även förtroendevalda behöver därför vara väl införstådda med behovet av sådant arbete och ge goda förutsättningar för att utveckla verksamheten.

Innehåll

Förord	3
Sammanfattning och slutsatser	4
Bakgrund	10
Socialnämnden har ett uppföljningsansvar av barnens vård och situation	10
Tidigare granskningar visar på bristande uppföljningar.....	11
Många ensamkommande barn kom till Sverige under 2015.....	12
Inledning	13
Nämndens uppföljningar av placerade barn	14
Nämnderna upprättar inte alltid genomförandeplaner	15
Barn i östra och sydvästra regionerna har sällan en genomförandeplan.....	15
HVB upprättar genomförandeplaner utan nämndens deltagande.....	16
Bristande innehåll i många upprättade genomförandeplaner	16
Genomförandeplaner upprättas inte alltid tillräckligt fort	16
Barn riskerar att inte få insatser utifrån sina behov	17
Allt för få barn får besök i hemmet.....	18
... vilket bekräftas av ungdomarna	18
God kännedom om boendet är inget skäl till att inte besöka ungdomarna	18
Barnen tycker att det är viktigt med en nära kontakt med socialsekreteraren	19
I södra Sverige får högst andel barn regelbundna besök i hemmet.....	19
Enskilda samtal med barn är en viktig del i uppföljningen	20
Alla barn måste ges möjlighet att prata om sådant som är viktigt för dem.....	20
Formen för samtalen ska underlätta för barnet att beskriva sin situation.....	21
Barnen har rätt att ta del av information och framföra sina åsikter	21
Det är inte ett enskilt samtal om god man närvarar.....	21
Ungdomar får oftast frågor om hur de har det på sitt boende och hur de mår.....	22
Många ungdomar upplever att det är lätt att prata med en socialsekreterare	23
Regionala skillnader när det gäller barns rätt att få enskilda samtal.....	23
Nämnden har inte alltid övervägt/omprövat vården	24
Nämnden beaktar inte alltid uppgifter som visar behov av förändrad insats	24
Stora skillnader i landet vad gäller övervägd/omprövad vård	25
Vårdplaner upprättas, men är inte alltid individanpassade	25
Nämnden samtalar oftast med vårdnadshavare/god man	26
Barnens hälsa, utveckling, skolgång mm följs i regel upp	26
Var ska barnen bo för att få bäst uppföljning?	27

Hur nämnderna ser på situationen	28
Kommunerna känner igen tillsynens resultat.....	28
Det är socialnämndens ansvar att upprätta genomförandeplaner	29
Personal och resurser är fortsatt viktiga frågor för kommunerna	29
De stora skillnaderna i landet förvånade deltagarna från socialnämnden	30
Barn som inte är ensamkommande får en bra uppföljning enligt deltagarna.....	30
Drygt hälften tror att IVO fått en korrekt bild av nämndens uppföljning.....	31
Kommunerna är snart ikapp efter flyktingsituationen.....	32
Idag är arbetets karaktär annorlunda jämfört med för två år sedan	32
Omplaceringar och stödboenden är utmaningar för kommunerna.....	32
Andra aktörer kan inte alltid tillgodose barnens behov	33
Kommunerna har idag en bättre beredskap om situationen uppstår igen	34
Behovsanpassad vård är ett ständigt pågående arbete.....	35
Tillsyn och återföring bidrar till verksamhetsutveckling.....	35
Bilaga 1: Tillvägagångssätt.....	37
Bilaga 2: Granskade ärenden i kommunerna	40
Bilaga 3: Översikt av brister i kommunerna	42
Bilaga 4: Enkät till placerade barn i HVB.....	43
Bilaga 5: Utvärdering, återföringskonferenser	45
Bilaga 6: Referenser	47

Bakgrund

IVO har i sin tillsyn ett stort fokus på barn som har kontakt med socialtjänsten.¹ De barn som placeras i hem för vård eller boende (HVB) är en särskilt utsatt grupp, som i regel har sämre förutsättningar i livet än andra i samma ålder. De kan ha upplevt omsorgsbrister, utvecklat beteendeproblematik och/eller psykisk ohälsa, missbruk eller beroendeproblem och/eller ha en stor risk för kriminellt och antisocialt beteende.² De lämnar också i regel grundskolan med sämre betyg än andra med samma kognitiva förmåga och har generellt sett höga risker vad gäller framtida hälso- och sociala problem.³

Alla barn som bor på HVB har inte en bakgrund med sociala problem. Många har kommit till Sverige som ensamkommande barn⁴ och har blivit placerade på HVB för att de saknar föräldrar eller andra närstående i Sverige. Dessa barn har varierande utmaningar och behov, men det är inte ovanligt att de har fysiska eller psykiska besvär pga. den situation som de har lämnat i sitt hemland eller det som de har upplevt under flykten till Sverige. Det är exempelvis relativt vanligt förekommande att barnen har såväl självskadebeteende och utåtagerande beteende som att de lider av sömnsvårigheter, stress, oro, ångest, nedstämdhet och otrygghet.⁵

Oavsett orsak till varför barn placeras på HVB har socialtjänsten ett särskilt ansvar att tillgodose deras behov av en trygg miljö, god vård, daglig omsorg och stöd för att utvecklas åt ett gynnsamt håll. Att erbjuda detta är kommunens ansvar och skyldighet.⁶

Socialnämnden har ett uppföljningsansvar av barnens vård och situation

När barn placeras i ett HVB är det socialnämnden som har ett uppföljningsansvar vad gäller deras vård och situation. Detta innebär framförallt att nämnden ska:

¹ Se t.ex. IVO rapporter: *Tar socialtjänsten sitt ansvar för barn och unga? Hantering av anmälningar och genomförande av utredningar.* IVO 2014-27. *Unga personer inom missbruks- och beroendevården. Nationell tillsyn av samverkan mellan olika aktörer och socialtjänstens myndighetsutövning.* IVO 2017-7. *Förhandsbedömningar av barn och unga – skydd i tid?* IVO 2017-5. *Samverkan för patienter och brukares välbefinnande – Barn och ungdomspsykiatri och socialtjänsten.* IVO 2016-48. *Skyddsnetet som inte får brista. Socialtjänstens hantering av orosanmälningar för barn och unga – anmälningar som inte har lett till utredningar.* IVO 2015-101.

² Placering av barn och unga i HVB sker antingen frivilligt utifrån socialtjänstlagen (2001:453), SoL, eller med tvång enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga, LVU.

³ *Barn och unga i familjehem och HVB. Handbok om socialnämndens ansvar och uppgifter.* Socialstyrelsen, artikelnummer 2013-1-1.

⁴ Med ensamkommande barn avses ett barn under 18 år som vid ankomsten till Sverige är skilt från båda sina föräldrar eller annan ställföreträdare. Ett asylsökande barn kan även i ett senare skede anses som ensamkommande om han eller hon då står utan någon ställföreträdare. Se 1 b § lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.

⁵ *Hittar vi hem? En kartläggning och analys av den sociala dygnsvården för barn och unga.* Vårdanalys. Rapport 2016:5.

⁶ Se 6 kap. 1 § SoL

- ⊗ upprätta en vårdplan⁷ och en genomförandeplan⁸
- ⊗ besöka barnet regelbundet⁹
- ⊗ ha enskilda samtal med barnet¹⁰
- ⊗ samtala med god man/vårdsnadshavare¹¹
- ⊗ särskilt uppmärksamma barnets eller den unges hälsa, utveckling, sociala beteende, skolgång samt relationer till anhöriga och andra närstående¹²
- ⊗ ompröva/överväga vården för barnet minst var sjätte månad¹³

Tidigare granskningar visar på bristande uppföljningar

När det handlar om barn som placerats utanför det egna hemmet har IVO tidigare framförallt granskat socialtjänstens myndighetsutövning när det gäller barn och ungdomar som placerats i familjehem.¹⁴ I dessa har IVO bland annat noterat att socialtjänsten många gånger har alltför långa utredningstider, bristande utredningar och att det ofta saknas genomförandeplaner. Vidare har tillsynen visat att socialtjänsten har prioriterat uppföljningen av pojkar till nackdel för flickor samt att det brister i dokumentationen av om det förts enskilda samtal med barn, hur barnen själva ser på dessa samtal, vad som sägs vid samtalen och hur de upplever sin situation.

Nämndernas bristande uppföljningar av barn som placerats på HVB eller i familjehem har även tidigare uppmärksammats av andra myndigheter.¹⁵ I dessa

⁷ Att en nämnd ska upprätta en plan för vården när någon behöver vårdas i exempelvis ett HVB framgår bland annat av 11 kap. 3 § SoL (2001:453), SoL. Vårdplanen ska enligt 5 kap. 1 a § stycke, punkten 1 och 3 socialtjänstförordningen (2001:937), SoF, om det inte möter särskilda hinder, beskriva de särskilda insatser som behövs och målet med vården.

⁸ Att en socialnämnd ska upprätta en plan över hur vården ska genomföras när någon behöver vårdas i exempelvis ett HVB framgår bland annat av 11 kap. 3 § andra stycket SoL. Genomförandeplanen ska enligt 5 kap. 1 a § SoF andra stycket punkten 1-3, om det inte möter särskilda hinder, beskriva målet med de särskilda insatser som behövs, när och hur de särskilda insatserna ska genomföras samt när och hur genomförandeplanen ska följas upp.

⁹ Se 6 kap. 7 b § SoL. Där anges bland annat att socialnämnden noga ska följa vården av de barn och unga som vårdas i HVB genom regelbundna personliga besök i det hem där barnet eller den unge vistas.

¹⁰ Nämndens ansvar för att följa vården regleras i 6 kap. 7 b § SoL. Av bestämmelserna framgår bl.a. att socialnämnden noga ska följa vården av de barn och unga som vårdas i hem för vård eller boende främst genom regelbundna personliga besök i det hem där barnet eller den unge vistas, enskilda samtal med barnet eller den unge och samtal med vårdsnadshavarna.

¹¹ Se kap. 7 b § SoL. Där anges bland annat att socialnämnden noga ska följa vården av de barn och unga som vårdas i HVB genom enskilda samtal med barnet eller den unge.

¹² Av 6 kap. 7 b § SoL framgår att socialnämnden noga ska följa vården av de barn som vårdas i ett familjehem, jourhem, stödboende eller hem för vård eller boende. Socialnämnden ska särskilt uppmärksamma barnets eller den unges hälsa, utveckling, sociala beteende, skolgång samt relationer till anhöriga och andra närstående (jämför även 13 a § lagen, 1990:52, LVU).

¹³ Av 6 kap. 8 § SoL respektive 13 § första stycket LVU framgår att nämnden, om ett barn vårdas med stöd av SoL i ett annat hem än det egna eller enligt 2 § LVU minst en gång var sjätte månad överväga om vården fortfarande behövs och hur vården bör inriktas och utformas. Av 13 § andra stycket LVU framgår att om den unge beretts vård med stöd av 3 § LVU ska nämnden inom sex månader från dagen för verkställighet a vårdbeslutet pröva om vård med stöd av lagen ska upphöra. Denna fråga ska prövas fortlöpande inom sex månader från senaste prövningen.

¹⁴ Se t.ex. IVO 2016-21, *När barn inte kan bo med sina föräldrar*, IVO 2017-15, *Barns rätt till familjehemsvård av god kvalitet. Granskning av socialtjänstens myndighetsutövning rörande familjehemsplacerade barn*, IVO 2016-26, *Fyra kommuners handläggning i ärenden som avser familjehemsplacerade barn* och IVO 2016-2, *Riskbaserad tillsyn av familjehemsvård*. IVO 2016-2.

¹⁵ Se t.ex. Socialtjänsten och barnen. Länsstyrelsernas granskning av den sociala barn- och ungdomsvården 2006-2007. Länsstyrelsen, ISBN: 978-91-7281-301-4., *Ensamkommande flyktingbarn*, nr 7 2016. Projektrapport från stadsrevisionen, Stockholm, Dnr: 3.1.3-146/2016 och *Lägesrapport 2011. Hälso- och sjukvård och socialtjänst*. Socialstyrelsen, artikelnummer 2011-2-1. *Social tillsyn. Länsstyrelsernas iakttagelser under 2008 och 2009*. Socialstyrelsen, artikelnummer 2010-6-3. Juni 2010.

framgår exempelvis att nämnderna inte upprättar genomförandeplaner och/eller vårdplaner för samtliga barn samt att socialtjänsten måste bli bättre på att överväga/ompröva vården i tid. En granskning av nämndens uppföljning av placerade barn i familjehem eller HVB som genomfördes för snart 10 år sedan visade exempelvis följande:

*”Genomförandeplaner saknas i stor utsträckning. Det är fortfarande få kommuner som uppfyller kraven på genomförandeplaner för alla placerade barn. Det är också alltför vanligt att kommuner inte följer upp vården med den regelbundenhet som krävs. Vården av barn i familjehem, liksom i HVB, ska övervägas eller omprövas av nämnden minst var sjätte månad. Ett stort antal kommuner lever inte upp till det kravet.”*¹⁶

Många ensamkommande barn kom till Sverige under 2015

Under 2015 sökte fler ensamkommande barn än någonsin asyl i Sverige, närmare bestämt 35 369 barn. Detta kan jämföras med året efter då 2 199 ensamkommande barn sökte asyl.¹⁷ De flesta av dessa barn placerades på HVB. Ensamkommande barn utreds och följs upp av socialnämnden enligt samma regler som gäller för andra barn. Det är dock vanligt att myndighetsutövningen måste anpassas till den särskilda situation som ensamkommande barn befinner sig i, t.ex. genom anlitan det av tolk och kontakt med en god man istället för vårdnadshavare.¹⁸

Socialtjänsten, som under en längre tid har haft problem med vakanser och hög personalomsättning, fick under 2015 en så pass ansträngd situation att många kommuner till och med lex Sarah-anmälde sig själva. Även under påföljande år, 2016, tog IVO emot en stor mängd anmälningar där socialtjänsten uppgav sig inte längre kunna uppfylla lagens krav på kvalitet, säkerhet och rättssäkerhet för de barn som placerades på HVB eller i familjehem.

I slutet av 2015 genomförde Socialstyrelsen intervjuer med 51 kommuner om hur läget var inom socialtjänsten, främst när det gäller uppföljningen av vården för ensamkommande barn.¹⁹ I samband med detta angav 86 procent av tillfrågade IFO-chefer eller motsvarande att socialtjänsten inte hade tillräckliga möjligheter att följa upp vården. En slutsats som Socialstyrelsen drog utifrån intervjuerna var att socialtjänstens arbete med ensamkommande barn behöver följas och analyseras.

¹⁶ Social tillsyn. Länsstyrelsernas iakttagelser under 2008 och 2009. Socialstyrelsen, artikelnummer 2010-6-3.

¹⁷ Se Migrationsverket, inkomna ansökningar om asyl 2015. www.migrationsverket.se.

¹⁸ Se t.ex. Ensamkommande barn och unga. Handbok om socialnämndens ansvar och uppgifter. Socialstyrelsen, artikelnummer 2016-11-8.

¹⁹ Socialtjänstens arbete med ensamkommande barn – läget januari 2016. Avdelningen för kunskapsstyrning av socialtjänsten. 2016-01-21. Dnr 10.5–29723/2015

Inledning

Under 2017 har IVO granskat socialnämndens uppföljningar av barn som bor i HVB och syftet med den här rapporten är att utifrån tillsynens iakttagelser ge en bild av om barn och ungdomar får den hjälp och det stöd som de behöver och har rätt till. Genom att sprida tillsynens resultat hoppas IVO att kunna bidra till en förbättrad kvalitet när det gäller detta arbete. Syftet är också att se över om det i vissa delar finns liknande brister för denna grupp som IVO och andra myndigheter har uppmärksammat i tidigare granskningar.

Valet av tillsynsfokus tar övergripande sin utgångspunkt i den riskanalys som IVO gör regelbundet.²⁰ I tillsynen valde IVO att fokusera på de barn som placerades på HVB när kommunerna hade som mest att göra, dvs. i slutet av 2015 och i början av 2016. Granskningen avser dock inte nämnd period utan istället har IVO granskat hur uppföljningen fungerade för dessa barn ett år senare, dvs. 2016/2017. I granskningen har IVO inte gjort någon åtskillnad mellan ensamkommande barn och andra barn eftersom deras behov ska utredas enligt samma principer och lagstiftning.

Viktiga frågeställningar i framställningen av rapporten har varit enligt nedan.

- ⦿ Får de barn och ungdomar som placerades i HVB under 2015/2016 det stöd och den hjälp som de behöver idag?
- ⦿ Hur ser barn och ungdomar själva på sin kontakt med socialtjänsten?
- ⦿ Har nämnderna kommit tillrätta med de brister som tidigare granskningar visar?
- ⦿ Hur ser nämnderna på sina möjligheter att följa upp vården idag jämfört med för två år sedan?

Till grund för rapporten finns tillsynsbeslut till 50 kommuner och 456 granskade ärenden. En betydande andel rör ensamkommande barn, framförallt pojkar (se bilaga 2). Vidare ingår drygt 100 enkätsvar från ungdomar som bor på HVB samt underlag från sju återföringskonferenser som IVO anordnade i november 2017 för de aktuella kommunerna. För information om metod och tillvägagångssätt, se bilaga 1.

I det inledande kapitlet ges en beskrivning av tillsynens iakttagelser, men även vad barnen själva tycker om kontakten med socialtjänsten. I det andra och avslutande kapitlet redogörs för vad som framkommit av de sju återföringskonferenser som IVO anordnade för de granskade kommunerna hösten 2017.

²⁰ Enligt förordningen 2 § förordning (2013:176) med instruktion för IVO ska tillsynen planeras och genomföras med utgångspunkt i egna riskanalyser om inte annat följer av lag, förordning eller särskilda beslut från regeringen.

Nämndens uppföljningar av placerade barn

Av femtio granskade kommuner var det endast tre som inte hade några brister alls vad gäller socialnämndens uppföljning av placerade barn på HVB. Detta innebär att nästintill samtliga kommuner har fått redogöra för IVO hur de ska säkerställa att barn som bor på HVB får uppföljning utifrån socialtjänstlagen (SoL)²¹, lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU)²² samt Socialstyrelsen föreskrifter och allmänna råd.²³

De delar av uppföljningen som kommunerna framförallt brister i handlar om att de för barnen inte alltid har:

- ⊗ upprättat genomförandeplaner
- ⊗ besökt barnen regelbundet i hemmet
- ⊗ samtalat enskilt med barnen
- ⊗ övervägt/omprövat vården minst var sjätte månad

Däremot kan IVO konstatera att kommunerna i relativt stor utsträckning har:

- ⊗ upprättat vårdplaner som innehåller målen med vården och vilka särskilda insatser som behövs – de är dock inte alltid individanpassade
- ⊗ samtalat med vårdnadshavare/god man under placeringstiden
- ⊗ uppmärksammat barnens hälsa, utveckling, sociala beteende, skolgång samt relationer till anhöriga och andra närstående

För en översikt av samtliga brister utifrån antal kommuner, se bilaga 3.

Vid en jämförelse mellan kommunerna är det tydligt att det är relativt stora skillnader när det gäller de brister som tillsynen uppmärksammar. I vissa kommuner har exempelvis en majoritet av barnen fått sin vård omprövad/övervägd medan det i andra kommuner inte gäller något av barnen. I det här kapitlet redovisas därför uppföljningens olika delar huvudsakligen utifrån andel barn som berörs av bristerna. Varje del i uppföljningen redovisas också utifrån ovanstående struktur (punktlistan).

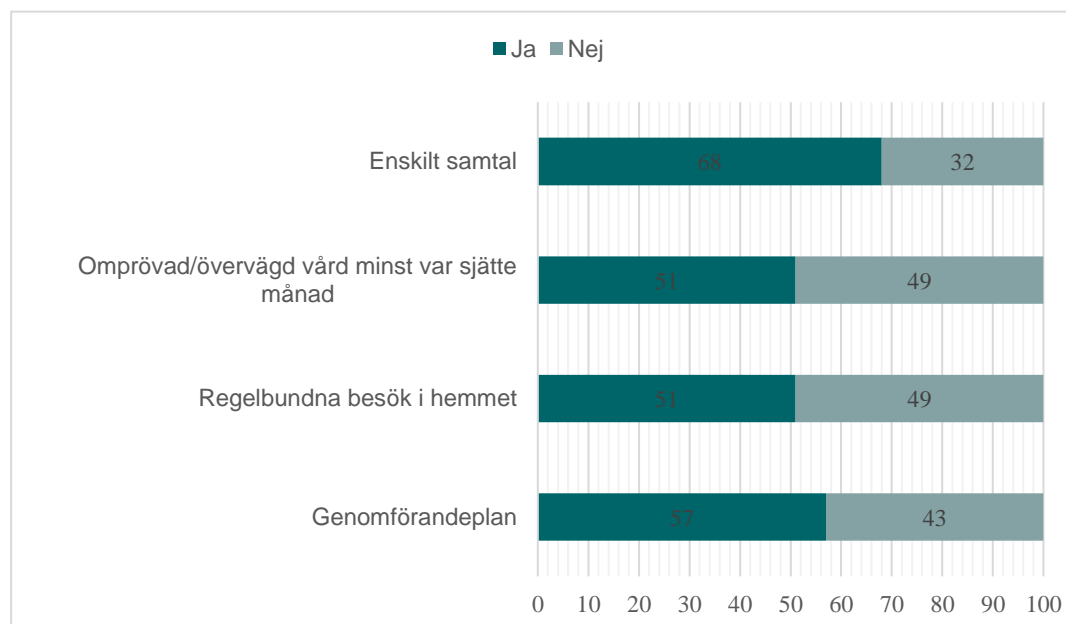
²¹ Se fotnot 7, 8, 10 och 11.

²² LVU är en lag som enligt 1 § är avsedd att komplettera SoL när det gäller insatser inom socialtjänsten för barn och unga. Den som är under 18 år ska beredas vård enligt LVU om någon av de situationer som anges i 2 eller 3 § föreligger och det kan antas att behövlig vård inte kan ges den unge med samtycke av den eller dem som har vårdnaden om honom eller henne och, när den unge fyllt 15 år, av honom eller henne själv. Vård med stöd av 3 § får även beredas den som har fyllt 18 år men inte 20 år, om sådan vård med hänsyn till den unges behov och personliga förhållanden i övrigt är lämpligare än någon annan vård och det kan antas att behövlig vård inte kan ges med den unges samtycke.

²³ SOSFS 2012:11 trädde i kraft den 1 oktober 2012. Av 3 kap. 1 § i föreskriften framgår att socialnämnden ska säkerställa tillgången till hem som kan erbjuda vård som är trygg, säker, ändamålsenlig och präglad av kontinuitet. Föreskriftens 7 kap. innehåller bestämmelser om hur socialnämnden ska planera och följa vården.

I diagram 1 ges en översiktlig bild av hur många barn som berörs av de mest förekommande bristerna, dvs. enskilda samtal, omprövning/övervägande av vården minst var sjätte månad, regelbundna besök i hemmet samt avsaknaden av genomförandeplan.

Diagram 1: Andel barn som har respektive inte fått minst ett enskilt samtal, omprövad/övervägd vård inom 6 mån, regelbundna besök i sitt boende samt har en upprättad genomförandeplan (%)

Källa: IVO

Nämnderna upprättar inte alltid genomförandeplaner

Som framgår av diagram 1 har 43 procent av barnen inte en genomförandeplan upprättad vid tidpunkten för tillsynen. IVO konstaterar att det är en allvarlig brist att dessa barn saknar en genomförandeplan som visar *hur* vården ska genomföras och *hur* nämnden avser att följa upp barnens insatser. Att genomförandeplaner ofta saknas framgår även av tidigare granskningar (se inledning).

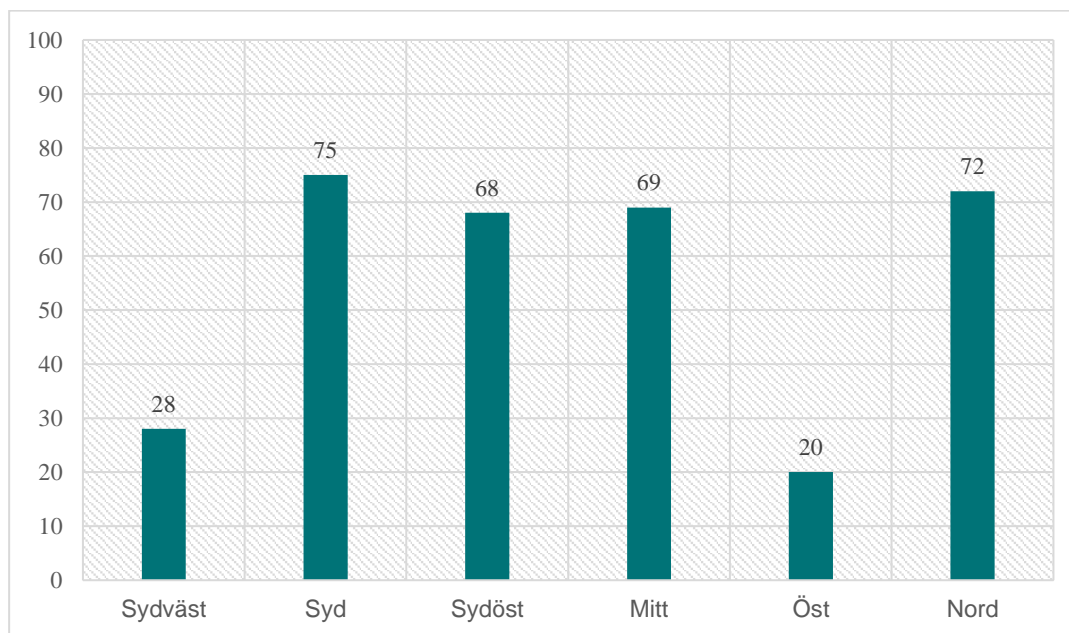
Barn i östra och sydvästra regionerna har sällan en genomförandeplan

Eftersom tillsynen är nationell kan IVO se hur nämnden har följt upp barnens vård i de olika regionerna. Vid en sammanställning är det tydligt att barn som bor i den östra eller den sydvästra regionen²⁴ i lägst grad har en upprättad genomförandeplan. I flera av dessa kommuner/stadsdelsnämnder har nämnden inte upprättat genomförandeplan för några barn alls. I region öst hade exempelvis endast 20 procent av barnen en upprättad genomförandeplan medan 75 procent av barnen i södra Sverige (Syd²⁵) hade en genomförandeplan upprättad. Se diagram 2.

²⁴ Kommuner/stadsdelsnämnder som har granskats i Stockholmsområdet (Öst) är Danderyd, Skarpnäck, Skärholmen, Upplands-Väsby och Värmdö. Kommuner som har granskats i Göteborgsområdet (Sydväst) är Alingsås, Bengtsfors, Bollebygd, Essunga, Herrljunga, Lysekil, Mariestad, Mark, Orust, Sotenäs, Tanum, Uddevalla och Åmål.

²⁵ I Syd ingår följande kommuner i granskningen: Bjuv, Burlöv, Eslöv, Hörby, Karlskrona, Klippan, Landskrona, Lund, Trelleborg och Vellinge.

Diagram 2: Andel barn i respektive IVO-region som har en genomförandeplan upprättad (%)

Källa: IVO

HVB upprättar genomförandeplaner utan nämndens deltagande

IVO konstaterar också att det i flera ärenden är HVB-hemmet, där barnet är placerat, som har upprättat genomförandeplanerna och att nämnden *inte* deltagit i upprättandet av planen. Med anledning av att nämnden i flera ärenden överlät till utförarna att upprätta genomförandeplaner vill IVO understryka att genomförandeplaner kan upprättas i samråd mellan nämnden och HVB, men det är nämnden som har skyldighet att upprätta genomförandeplaner. HVB eller andra vårdgivare har alltså inte någon sådan skyldighet.²⁶

Bristande innehåll i många upprättade genomförandeplaner

Det finns också exempel i tillsynen där nämnden upprättat genomförandeplan, men att den i princip varit innehållslös. I en kommun granskades exempelvis 10 person-akter, varav det i fem saknades en upprättad genomförandeplan. Granskningen av de fem genomförandeplaner som upprättats visade att det saknades uppgifter om *när* uppföljning skulle ske. I några ärenden framgick också att omplaceringar genomförts, utredningar avslutats och nya behov uppmärksammats men att det saknades en reviderad och aktuell genomförandeplan.

Genomförandeplaner upprättas inte alltid tillräckligt fort

I vissa ärenden hade inte genomförandeplanen upprättats i tillräckligt nära anslutning till placeringen, vilket är en brist. Att nämnden i vissa fall, t.ex. då det gäller ett ensamkommande barn vars behov nämnden inledningsvis saknar kännedom om, inte

²⁶ Att nämnden ansvarar för att en genomförandeplan upprättas för varje ungdom som vårdas i ett HVB, stödboende eller familjehem följer av 11 kap. 3 § socialtjänstlagen (2001:453), Sol.

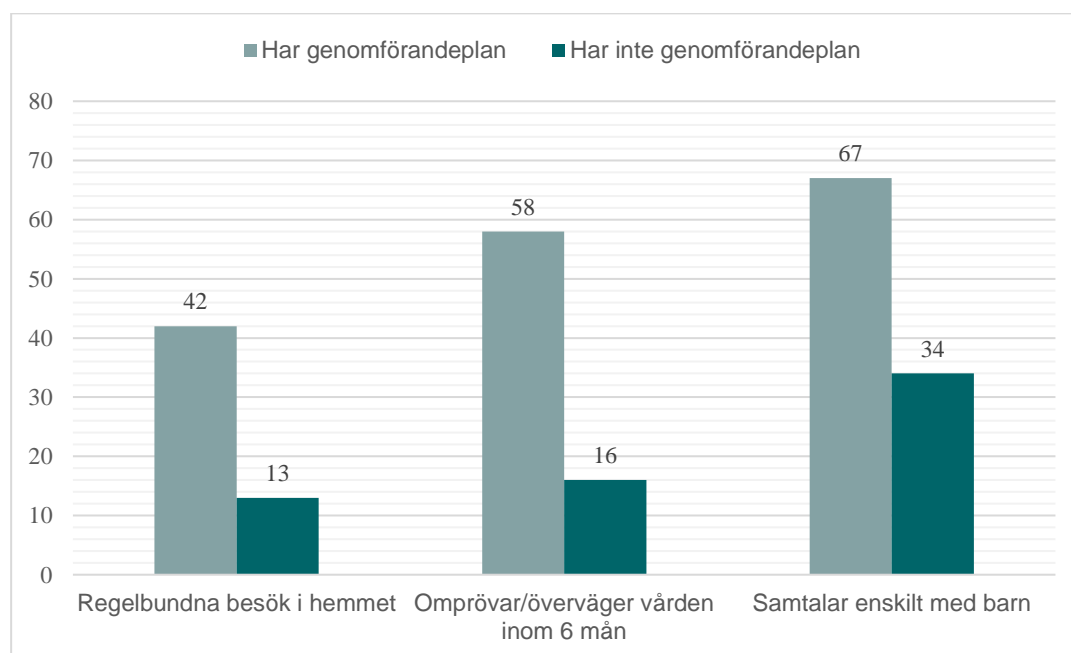
kan upprätta genomförandeplan i omedelbar anslutning till placering kan IVO ha viss förståelse för. IVO vill dock understryka vikten av att en genomförandeplan upprättas snarast möjligt, inte minst för barnens skull. Det är heller inte förenligt med gällande lagstiftning att dröja flera månader med att upprätta en genomförandeplan, vilket har skett i flera ärenden. Den plan som upprättas i direkt samband med placering kan vid behov kompletteras då nämnden efterhand får större kännedom om barnet och dennes behov.

Barn riskerar att inte få insatser utifrån sina behov

Det finns flera problem med brister vad gäller genomförandeplaner, såväl att de i många fall saknas helt som att innehållet i andra fall är bristfälligt. Det medför dels att barnen riskerar att inte få de insatser som de behöver eftersom det inte är tydligt hur målen med insatsen ska uppfyllas. Dels blir insatsens förväntade effekt otydlig och därmed riskerar insatsen även att bli för kort eller onödigt lång. Detta kan i sin tur innebära onödig placeringstid för barnet samt dyrare kostnader för kommunen. Utöver detta kan man fundera över barnens delaktighet. Om nämnden ska uppfylla lagstiftningens krav om ungdomars rätt till delaktighet i sin vård²⁷ är det också viktigt att målen blir tydliga så att de förstår hur insatsen ska genomföras.

Vid en sammanställning av uppföljningens olika delar är det tydligt att kommuner som har upprättat genomförandeplaner för *samtliga* placerade barn i högre utsträckning än andra besöker barn regelbundet i hemmet, omprövar/överväger vården inom sex månader respektive har enskilda samtal med barn. Se diagram 3.

Diagram 3: Andel kommuner som tillgodoser olika delar i uppföljningen utifrån om det finns upprättade genomförandeplaner eller inte för samtliga barn (%)

Källa: IVO

²⁷ 3 kap. 3 § SoF.

Allt för få barn får besök i hemmet

Socialstyrelsens rekommendation är att barn som bor på HVB bör besökas minst fyra gånger per år.²⁸ IVO:s granskning visar dock att endast ungefär hälften av barnen har fått regelbundna besök enligt denna rekommendation. Se diagram 1.

Liksom inom andra områden finns det stora variationer mellan kommunerna och i vilken utsträckning barnen har fått besök. Vissa HVB-placerade barn har inte fått några besök alls medan andra har fått besök, men inte med den regelbundenhet som Socialstyrelsen rekommenderar. I en kommun visar exempelvis tillsynen att nämnden i samtliga granskade ärenden inte besökt barnet på HVB. I nio av tio ärenden hade nämnden dock träffat barnet en eller ett par gånger på socialkontoret och i ett ärende hade nämnden inte haft någon kontakt alls med barnet under perioden för IVO:s granskning, dvs. ett år.

... vilket bekräftas av ungdomarna

När ungdomar inte har fått regelbundna besök av socialtjänsten handlar det alltså om att barnen har fått inget eller alltför få besök under granskningsperioden. Detta bekräftas också av de ungdomar som har svarat på en enkät från IVO. Av enkätsvaren framgår exempelvis att 16 procent aldrig eller endast en gång per år har träffat en socialsekreterare. Vidare anger närmare 38 procent att de vill träffa en socialsekreterare oftare än vad de gör idag. I en liknande enkätundersökning bland familjehemsplacerade barn två år tidigare var motsvarande andel 7 respektive 10 procent.²⁹

God kännedom om boendet är inget skäl till att inte besöka ungdomarna

I kommunikeringen med IVO i samband med tillsynsbesluten anger flera nämnder att det aktuella boendet är kommunens eget boende som handläggare ofta besöker ändå. De har således god kännedom om boendet och anser därför inte att de behöver besöka barnen lika regelbundet som Socialstyrelsen rekommenderar.

Enligt Socialstyrelsens handbok ”Barn och unga i familjehem och HVB”³⁰ framgår visserligen att de regelbundna besöken i hemmet fyller flera funktioner. Det är dels viktigt att se barnet i sin vardagsmiljö och att få en bild av samspelet mellan ungdomar i HVB. Dels är det viktigt att ansvarig socialsekreterare också bildar sig en uppfattning om verksamheten i stort och det klimat som råder på institutionen. Likaså att de vuxna är bra förebilder och bemöter barnet eller den unge på ett positivt sätt, även om han eller hon exempelvis värjer sig för närhet och/eller testar sin nya

²⁸ I Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (2012:11) om socialnämndens ansvar för barn och unga i familjehem, jourhem eller hem för vård eller boende; anges i det allmänna rådet till 7 kap. 3 § bl.a. att barnet eller den unge bör besökas av en socialsekreterare minst fyra gånger per år. Yngre barn samt barn och unga som nyligen har placerats i ett familjehem eller i ett hem för vård eller boende kan behöva tätare kontakt.

²⁹ Se rapporten *När barn inte kan bo med sina föräldrar. Socialtjänstens uppföljning och kontakt med barn som bor i familjehem*. IVO 2016-21.

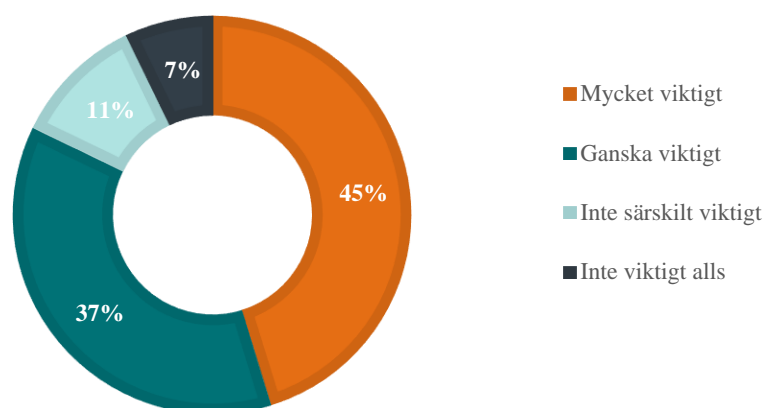
³⁰ *Barn och unga i familjehem och HVB. Handbok om socialnämndens ansvar och uppgifter*. Socialstyrelsen, artikelnummer: 2013-1-1.

omgivning. IVO vill dock understryka vikten av att socialsekreterarnas besök även inkluderar ett personligt möte med barnet, så att det enskilda barnet kan få komma till tals och få möjlighet att lämna sina synpunkter på vården.

Barnen tycker att det är viktigt med en nära kontakt med socialsekreteraren. Socialtjänsten ska fungera som stöd och hjälp för placerade barn och därför är kontakten med barnen viktig. Drygt 80 procent av barnen som svarat på enkäten uppger att det tycker att det är mycket eller ganska viktigt att ha en nära kontakt med en socialsekreterare.

Figur 1: Andel ungdomar som anger huruvida det är mycket viktigt, ganska viktigt, inte särskilt viktigt eller inte viktigt alls att ha en nära kontakt med sin socialsekreterare (%)

HUR VIKTIGT ÄR DET FÖR DIG ATT HA EN NÄRA KONTAKT MED EN SOCIALSEKRETERARE?

Källa: IVO

Vid en jämförelse med en tidigare enkätundersökning två år tidigare bland familjehemsplacerade barn svarade ungefär hälften av barnen att det är ganska eller mycket viktigt att ha en nära kontakt med en socialsekreterare.³¹

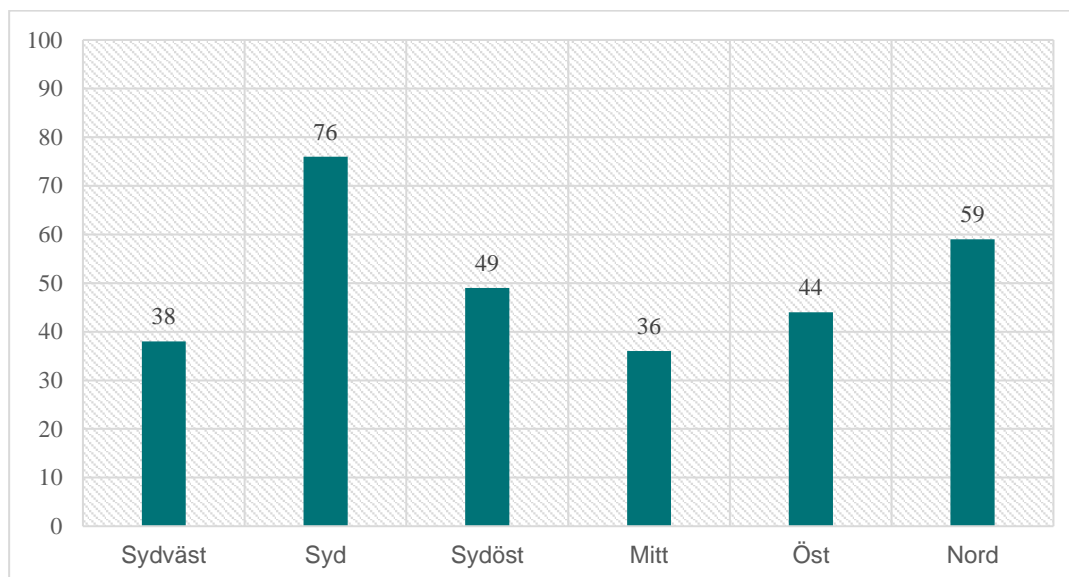
I södra Sverige får högst andel barn regelbundna besök i hemmet

Vid en sammanställning av hur kommunerna tillgodoser en regelbunden uppföljning för barnen i de olika regionerna är det tydligt att barn som är placerade av kommuner i region syd³² i högre utsträckning än andra barn har fått regelbundna besök av nämnden. Där har 76 procent av barnen fått regelbundna besök i hemmet. I en av dessa kommuner har exempelvis sex av ungdomarna haft mellan fyra till sex besök av en socialsekreterare och fyra av ungdomarna har haft mellan nio till tolv besök under granskningsåret.

³¹ Se rapporten *När barn inte kan bo med sina föräldrar. Socialtjänstens uppföljning och kontakt med barn som bor i familjehem*. IVO 2016-21.

³² De kommuner som har granskats i södra Sverige är Bjuv, Burlöv, Eslöv, Hörby, Karlskrona, Klippan, Landskrona, Lund, Trelleborg och Vellinge.

Diagram 4: Andel barn i respektive IVO-region som har fått regelbundna besök i hemmet (%)

Källa: IVO

Lägst andel regelbundna besök har barn som har blivit placerade av kommuner i region sydväst³³ och mitt³⁴ fått. Där har endast 38 respektive 36 procent av barnen fått regelbundna besök i hemmet. I en av dessa kommuner har nämnden exempelvis inte besökt barnen i sitt boende i tre av tio ärenden. Skäl framgår inte. Dessa tre barn hade vid tiden för IVO:s granskning varit placerade i HVB i 17 månader.

Enskilda samtal med barn är en viktig del i uppföljningen

En mycket viktig del i uppföljningen är att nämnden har enskilda samtal med barn som är placerade på HVB. Ungefär en tredjedel av alla barn har inte fått eller blivit erbjuden ett enskilt samtal med en socialsekreterare under granskningsperioden.

Alla barn måste ges möjlighet att prata om sådant som är viktigt för dem. Enskilda samtal med barn handlar inte bara om att nämnden ska få en bild av barnet och dess situation, utan också att barnet ska få möjlighet att prata om sådant som är viktigt för barnet. Enskilda samtal är alltså i minst lika hög grad till för barnet själv där han eller hon ges möjlighet att berätta om sina erfarenheter. IVO vill utifrån barnets rätt att komma till tals därför påtala att barnet, om det inte är uppenbart olämpligt, alltid ska erbjudas enskilda samtal och att detta erbjudande ska dokumenteras.³⁵

³³ De kommuner som har granskats i den sydvästra regionen är Alingsås, Bengtsfors, Bollebygd, Essunga, Herrljunga, Lysekil, Mariestad, Mark, Orust, Sotenäs, Tanum, Uddevalla och Åmål.

³⁴ De kommuner som har granskats i den mittersta regionen är Borlänge, Enköping, Gävle, Hallstahammar, Knivsta, Orsa, Strängnäs och Trosa.

³⁵ Av 11 kap 10 § SoL framgår att barnet har rätt att få relevant information i frågor som rör den egna personen, att få komma till tals och bli lyssnad på. Barns åsikter och inställning ska tillmätas betydelse i förhållande till hans eller hennes ålder och mognad. För barn som fyllt 15 år ger processbehörigheten större möjlighet att påverka.

Formen för samtalen ska underlätta för barnet att beskriva sin situation

De flesta enskilda samtal sker i barnets boende, men i vissa fall har de enskilda samtalen istället ägt rum på socialförvaltningens kontor. Det kan exempelvis bero på att samtalsrum saknas på boendet, att barnet delar rum med någon annan, att barnet önskar det eller att det är mest praktiskt pga. en pågående utredning. I några ärenden har enskilda samtal företrädesvis skett via telefon och inte i samband med besök på HVB eller socialkontoret.

Det är dock viktigt att tänka på att ett samtal med ett placerat barn bör föras under sådana former att det underlättar för barnet att beskriva sin situation. Det är också viktigt att kontakten är förtroendefull så att barnen vågar berätta om exempelvis missförhållanden. I Socialstyrelsens handbok ”Barn och unga i familjehem och HVB” anges bland annat följande.

”De enskilda samtalen kan genomföras antingen i samband med socialsekreterarens regelbundna besök i hemmet eller på en annan tid och plats som barnet eller den unge föredrar. Det är viktigt att vara uppmärksam på och lyhörd för barnets behov och önskemål. Det är inte alla barn och unga som vid varje besök vill prata med socialsekreteraren, vilket måste respekteras. Men det är också viktigt att i en sådan situation fundera på andra former för samtalet, att det exempelvis genomförs på en annan plats eller i samband med en aktivitet.”³⁶

Barnen har rätt att ta del av information och framföra sina åsikter

När en åtgärd rör ett barn är det också viktigt att barnet får relevant information och möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör barnet.³⁷ I flera fall saknas exempelvis dokumenterade uppgifter om att barnet fått relevant information samt att barnet getts möjlighet att framföra sina åsikter och sin inställning, både under utredning, genomförande och uppföljning av placeringar på HVB.³⁸

Socialnämnden har en skyldighet att nogsamt följa vården. I kommuner med stor personalomsättning kan dokumenterade uppgifter om samtal med placerade barn vara än mer betydelsefulla, inte minst för att en ny socialsekreterare ska få en fullgod bild av barnets situation. Om socialtjänsten dokumenterar händelser av betydelse kan placerade barn på HVB också ta del av sin historia senare i livet.

Det är inte ett enskilt samtal om god man närvarar

Ibland framgår att god man har närvarat vid samtalen men att socialtjänsten ändå har dokumenterat samtalet med barnet som ett enskilt samtal. IVO har även noterat att det finns barn som har uttryckt en önskan om ett enskilt samtal med socialtjänsten,

³⁶ Se Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 2012:11)

³⁷ Se 11 kap. 10 § SoL.

³⁸ Av 11 kap 10 § SoL framgår att barnet har rätt att få relevant information i frågor som rör den egna personen, att få komma till tals och bli lyssnad på. För barn som fyllt 15 år ger processbehörigheten större möjlighet att påverka, men även när det gäller yngre barn ska hänsyn tas till barnens vilja.

men trots detta har god man närvarat. Detta är inte förenligt med ett barnrättsperspektiv.³⁹

Av enkätresultaten framgår också att så många som drygt 30 procent av barnen aldrig har träffat en socialsekreterare utan att andra personer varit närvarande. Uppgiften ska dock analyseras med viss försiktighet då IVO inte uteslöt användningen av tolkar i frågan.

Ungdomar får oftast frågor om hur de har det på sitt boende och hur de mår. I enkäten till ungdomar som bor på HVB framgår att de i samtal med en socialsekreterare oftast får frågor om hur de har det på sitt boende och hur de mår. Hur det går i skolan är också många som får svara på. Se tabell 1 nedan.

Tabell 1: En översikt om vad de svarande ungdomarna anger att de pratar om i samtal med socialsekreterarna

Har socialsekreteraren frågat dig...	Procent
... hur du har det på ditt boende?	82 %
... hur du mår?	82 %
... hur det går i skolan?	75 %
... om du behöver hjälp med något?	61 %
... om du får den hjälp och det stöd som du behöver?	43 %
... om något annat som är viktigt för dig, nämligen	19 %

Källa: IVO

Något färre barn får frågor som handlar om de får den hjälp och det stöd som de behöver. Endast 43 procent anger att de har fått en sådan fråga, vilket kan tyckas som en ganska liten andel.

På frågan om socialsekreteraren frågade om ”något annat som är viktigt” för barnen fick IVO varierande svar. Något barn hänvisade till frågor om situationen hos Migrationsverket medan andra angav familjeåterförening, kompisrelationer eller kontakten med närstående. Ett barn angav att ”*de frågar aldrig*”.

IVO har noterat att enskilda samtal inte alltid genomförs för att prata med barnen om deras välmående, situation och utveckling. I en kommun hade exempelvis nämnden i tre ärenden dokumenterat enskilda samtal med ungdomar men av dokumentationen

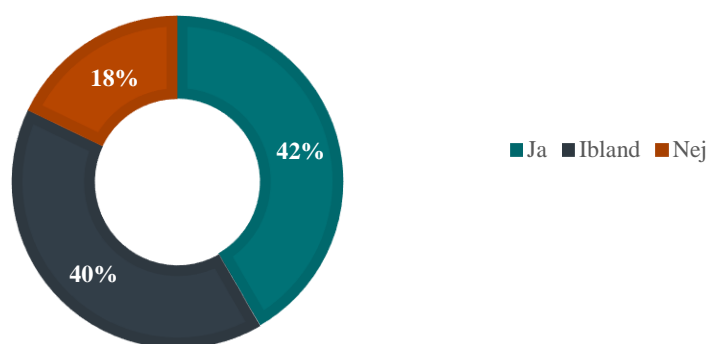
³⁹ Av 1 kap. 2 § SoL framgår att vid åtgärder som rör barn ska barnets bästa särskilt beaktas. Vid beslut eller andra åtgärder som rör vård- eller behandlingsinsatser för barn ska vad som är bäst för barnet vara avgörande.

framgår att dessa samtal syftade till att informera ungdomarna om en förestående flytt till ett annat HVB.

Många ungdomar upplever att det är lätt att prata med en socialsekreterare. Enkätresultaten visar också att de allra flesta barnen tycker att det oftast eller ibland är lätt att prata med socialsekreteraren om saker som är viktiga för dem. Närmare en femtedel av barnen tycker dock inte alls att det är lätt att prata med en socialsekreterare. Se figur 2 nedan.

Figur 2: Andel ungdomar som anger att de tycker att det är lätt eller inte att prata med en socialsekreterare om saker som är viktiga (%)

TYCKER DU ATT DET ÄR LÄTT ATT PRATA MED SOCIALSEKRETERAREN OM SAKER SOM ÄR VIKTIGA FÖR DIG?

Källa: IVO

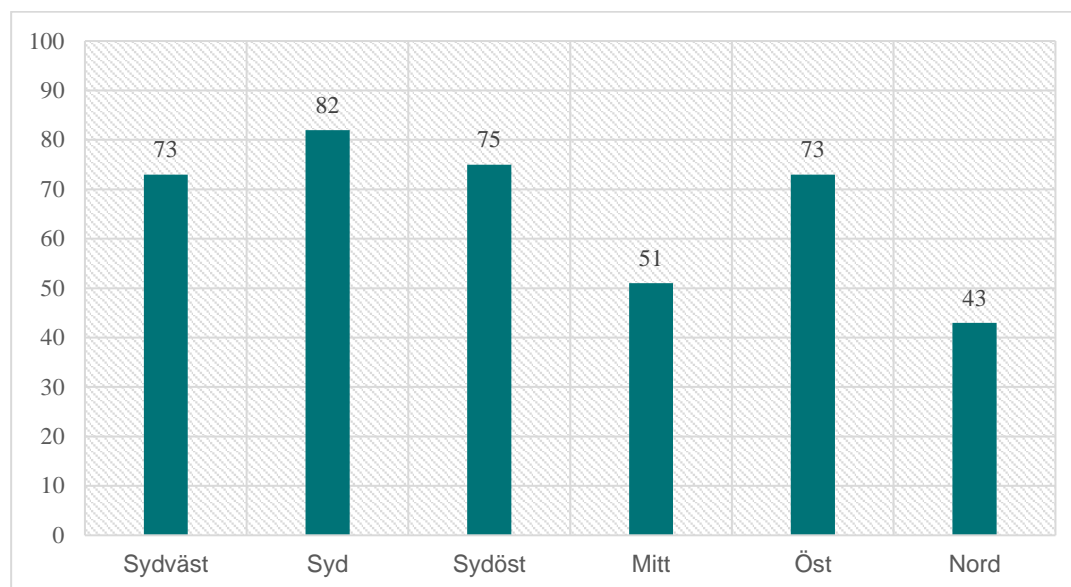
I enkäten frågade också IVO om ungdomarna upplever att de blir lyssnade till. Av svaren framgår att så är fallet för hälften av ungdomarna. Nästan lika många barn som inte tycker att det är lätt att prata med en socialsekreterare anger att de inte upplever att de blir lyssnade till. Två av dessa barn anger exempelvis att ”Även om jag säger att något inte är bra på boendet så lyssnar de inte på mig, de lyssnar bara på personalen och tror på dem.” och ”Jag önskade ett eget rum för två år sedan, men jag har fortfarande inte fått det.”

Regionala skillnader när det gäller barns rätt att få enskilda samtal

Liksom vad som gäller för regelbundna besök i hemmet så har barnen som placerats av de kommuner som ligger i region syd även fått enskilda samtal i högre utsträckning än barn i övriga delar i landet. De barn som placerats av de norra kommunerna har i lägst utsträckning fått enskilda samtal, endast 43 procent.⁴⁰ Även barnen som placerats av kommuner i region mitt har fått förhållandevis få enskilda samtal, endast ca hälften av barnen. Dessa barn har dessutom fått lägst andel regelbundna besök i hemmet.

⁴⁰ De kommuner som har granskats i norra delen av Sverige är Haparanda, Kalix, Nordmaling, Pajala, Sundsvall, Umeå och Örnsköldsvik.

Diagram 5 Andel barn i respektive region som har fått eller blivit erbjuden enskilda samtal under placeringstiden (%)

Källa: IVO

Nämnden har inte alltid övervägt/omprövat vården

För ungefär hälften av barnen har nämnderna inte övervägt eller omprövat beslut om vården minst en gång var sjätte månad. För ett flertal barn framgår exempelvis att nämnden inte har gjort något övervägande eller någon omprövning alls av vården från placeringens början och så långt granskningen gjordes. I andra fall handlar det om att det har skett, men mer sällan än var sjätte månad. Det har då handlat om ett tidsspänn på 7-17 månader mellan nämndens överväganden/omprövningar.

Att nämnden inte gör dessa överväganden eller omprövningar av vården inom lagstadgad tid har även uppmärksammats i tidigare granskningar och andra myndighetsrapporter (se inledning).

Nämnden beaktar inte alltid uppgifter som visar behov av förändrad insats

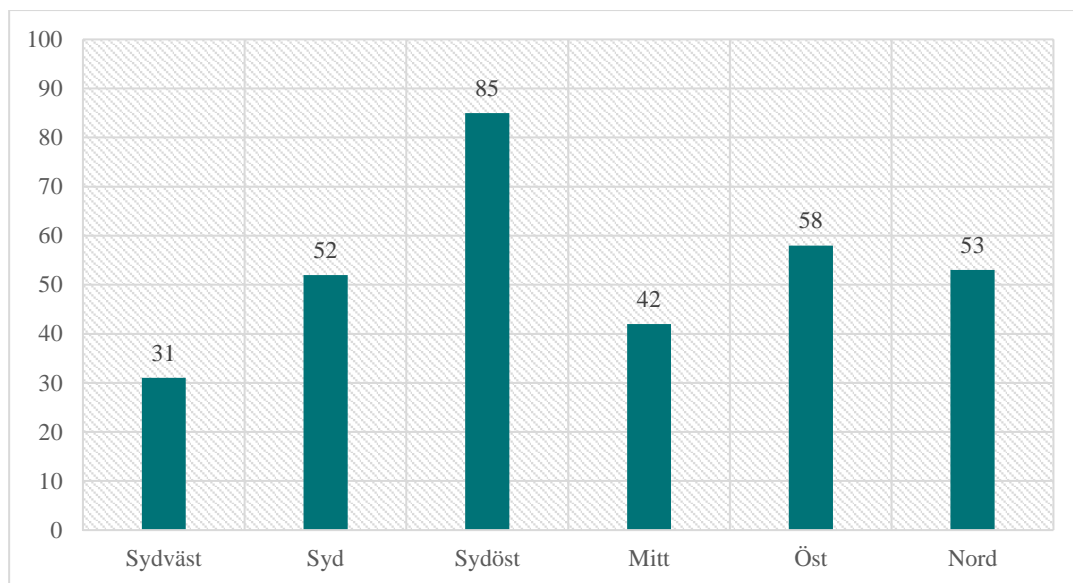
IVO bedömer också att det är en brist att nämnden inte alltid beaktar och tar ställning till uppgifter som tyder på att placerade ungdomar kan vara i behov av förändrad insats eller en omplacering. Exempel på detta kan vara när nämnden får uppgifter om att en ungdom har ett kriminellt leverne, missbrukar eller inte känner sig trygg på sitt HVB.⁴¹

⁴¹ Nämnden ska enligt 11 kap. 1 § SoL utan dröjsmål inleda utredning bl.a. av vad som genom ansökan, anmälan eller på annat sätt har kommit till nämndens kännedom och som kan föranleda åtgärd av nämnden. Därutöver anges i 2 kap. 2 § SOFSF 2012:11 att nämnden ska fastställa rutiner för att säkerställa att en utredning enligt 11 kap. 1 § SoL inleds när ett placerat barn eller ungdom kan vara i behov av ytterligare insatser eller behöver omplaceras.

Stora skillnader i landet vad gäller övervägd/omprövad vård

Det är tydligt att det har betydelse vilken kommun som har varit ansvarig för barnets placering om man ser till huruvida barnet har fått vården omprövad/övervägd inom sex månader. Det är framförallt barn som har placerats av kommuner i den sydöstra regionen som har fått vården omprövad/övervägd i tid.⁴² Av de barn som har placerats av kommuner i de sydvästra och mittersta regionerna har mindre än hälften av barnen fått vården omprövad/övervägd inom sex månader, 31 respektive 42 procent av barnen. Se diagram 6 nedan.

Diagram 6: Andel barn i respektive region som har fått sin vård omprövad/övervägd inom 6 mån (%)

Källa: IVO

Vårdplaner upprättas, men är inte alltid individanpassade

När det gäller vårdplaner har kommunerna i betydligt högre utsträckning än vad som gäller för genomförandeplaner, upprättat en vårdplan för samtliga barn. Sex av femtio kommuner saknade en vårdplan för minst ett barn.

Många gånger brister dock vårdplanerna vad gäller innehåll. Målet med vården samt vilka särskilda insatser som behövs för barnet ska framgå av vårdplanen, men så är alltså inte alltid fallet. Inte sällan är de exempelvis alltför generellt utformade, dvs. de är inte alltid individanpassade och bidrar därmed inte på bästa sätt för att placeringen ska ge bästa resultat för barnet.

Det förekommer också att vårdplanen inte har ändrats trots dokumenterade nya behov hos barnet. I tio personakter som IVO exempelvis granskade i en kommun framgår att barnen varit placerade i HVB mellan 9 och 20 månader. I ett av de åtta ärenden där det finns en vårdplan, har vårdplanen upprättats under de första dagarna

⁴² De kommuner som har granskats i sydöst är Emmaboda, Nässjö, Sävsjö, Torsås, Vadstena, Vaggeryd och Värnamo.

av placeringen. Sedan dess har det enligt utredning och uppgifter i journal framkommit nya behov men ingen ny aktuell vårdplan har trots detta upprättats.

Nämnden samtalar oftast med vårdnadshavare/god man

Nästintill samtliga kommuner samtalar med vårdnadshavare, god man eller någon annan företrädare för barnet. Endast fyra av femtio kommuner hade ett eller flera ärenden där nämnden inte pratat med vårdnadshavare, god man eller någon annan företrädare.

I två av de kommuner där nämnden inte har haft samtal med någon företrädare för barnet handlar det om att en av två vårdnadshavare inte har kommit till tals (skäl framgår inte). I en annan kommun framgår att nämnden haft samtal med de gode männen i åtta ärenden, men i övriga två ärenden är det boendepersonal som haft samtal med de gode männen. I den fjärde kommunen framgår att nämnden i tre av de granskade ärendena inte haft samtal alls med barnets vårdnadshavare eller motsvarande t.ex. god man.

Barnens hälsa, utveckling, skolgång mm följs i regel upp

Socialnämnden ska särskilt uppmärksamma barnets eller den unges hälsa, utveckling, sociala beteende, skolgång samt relationer till anhöriga och andra närstående. Av granskningen framgår att detta har skett i stor utsträckning.

I vissa beslut har dock IVO sett att nämnden har följt nämnda områden i stora delar, men inte i samtliga. I ett ärende framgår exempelvis att socialtjänstens uppföljning inte har omfattat ungdomens skolgång. Av socialtjänstens dokumentation framkommer endast att ungdomen kommer försent till skolan men inte att någon uppföljning av skolgången har gjorts. Vid kommunikering med IVO i ärendet hänvisar nämnden till att det av en månadsrapport från boendet framgår att ungdomens skolgång går bra och att klagomål om skolfrånvaro har minskat. Även i efterföljande månadsrapporter finns information om skolgången som välfungerande trots att ungdomen då och då kommer sent vilket ungdomen också bekräftar vid ett möte på socialkontoret. I detta fall anser IVO att socialtjänsten särskilt borde ha följt upp skolgången, inte bara förlitat sig på månadsrapporten från HVB.

Entydig forskning visar på stora brister när det gäller placerade barns hälsa och skolgång. Den enskilt viktigaste faktorn för hur det går för dessa barn senare i livet är hur väl de lyckas i skolan. Omvänt har en väl fungerande skolgång visat sig vara den starkaste skyddande faktorn för en gynnsam utveckling.⁴³

Många nämnder får relativt regelbundet månadsrapporter från HVB-hemmen där det bland annat framgår information om barnens hälsa och skolgång. Det är dock viktigt att nämndens uppföljning av barnens välbefinnande och utveckling inte enbart

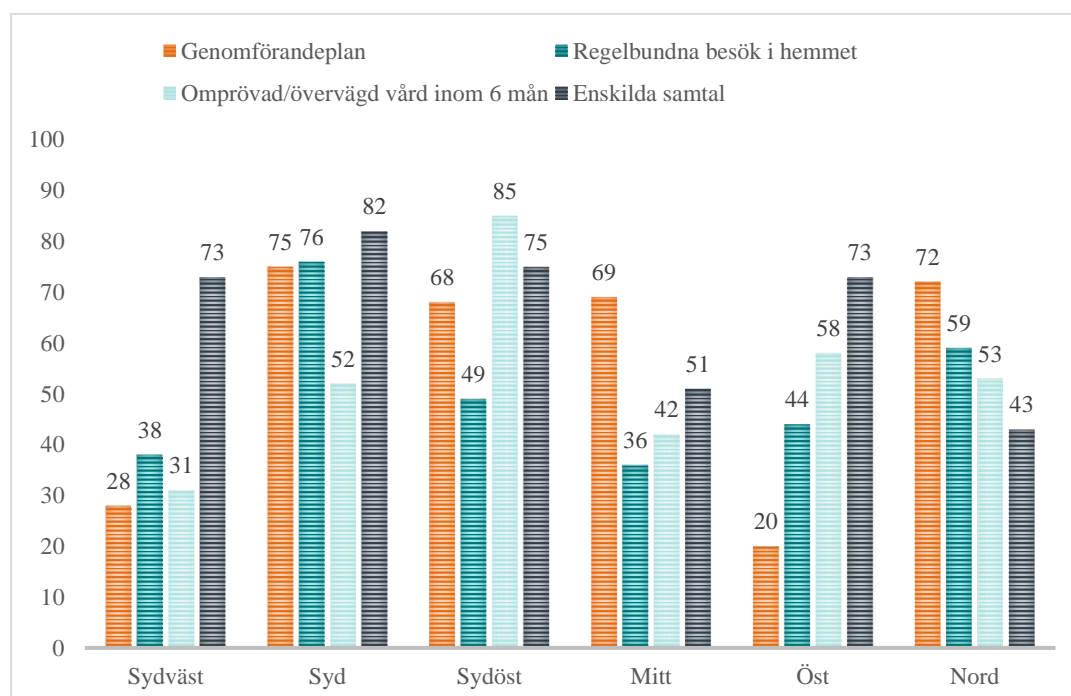
⁴³ *Placerade barns skolgång och hälsa – ett gemensamt ansvar*. Socialstyrelsen och Skolverket. ISBN: 978-91-7555-007-7. 2013-1-2. Edita Västra Aros, Västerås.

baseras på dessa månadsrapporter. Så har dock varit fallet i flera av de granskade ärendena.

Var ska barnen bo för att få bäst uppföljning?

Slutligen kan man fråga sig var barnen ska bo för att få bäst uppföljning? Detta är naturligtvis en svår fråga att besvara, inte minst med tanke på alla de moment i uppföljningen som har granskats i denna tillsyn och de stora variationerna dem emellan. I vissa regioner är nämnden bättre på att träffa och samtala regelbundet med barn och i andra är man bättre på att upprätta genomförandeplaner, men kanske inte träffar barnen i särskilt stor utsträckning. Nedan ges en sammanfattande bild av de områden där IVO fann störst brister.

Diagram 7: Andel barn som har fått en genomförandeplan, regelbundna besök i hemmet, omprövad/övervägd vård inom 6 mån samt minst ett enskilt samtal, utifrån region (%)

Källa: IVO

Som framgår av diagrammet är det tydligt att barnen som har blivit placerade på HVB av kommuner i den sydvästra regionen i lägst utsträckning har en upprättad genomförandeplan, fått regelbundna besök i hemmet och fått vården omprövad/övervägd inom sex månader. Å andra sidan så har man där genomfört enskilda samtal med barnen i relativt hög utsträckning.

Det omvända gäller barn som placerats av kommuner i den norra regionen. Där har barnen i högre utsträckning en genomförandeplan upprättad, besök i hemmet och vården omprövad/övervägd inom lagstadgad tid än vad de har fått enskilda samtal.

Hur nämnderna ser på situationen

När kommunerna tagit del av sina respektive tillsynsbeslut och IVO sammanställt enkätresultatet anordnade IVO sju återföringskonferenser runt om i landet för de kommuner som varit föremål för tillsyn. De som deltog vid konferenserna i november 2017 var politiker, chefer, socialsekreterare och övriga (t.ex. teamledare, verksamhetsutvecklare, controllrar m.fl.). Vid konferenserna gavs tillfälle att diskutera resultaten av tillsynen, men även hur situationen ser ut idag inom socialtjänsten samt andra frågor som är viktiga för socialtjänstens uppföljningar. Det var också ett tillfälle för kommunerna att utbyta erfarenheter. Huvudsakligen diskuterades framförallt följande fyra frågeställningar:

- 🕒 Vilka reflektioner gör kommunerna utifrån tillsynens resultat?
- 🕒 Har kommunerna kommit ikapp efter flyktingsituationen som var 2015 och har det kommit något bra ut av detta?
- 🕒 Hur följer kommunerna upp att barnen får behovsanpassad vård?
- 🕒 Hur använder kommunerna IVO:s tillsyn i den egna verksamhetsutvecklingen?

I slutet av återföringskonferensen fick deltagarna fylla i en enkät om sin uppfattning om såväl tillsynen som återföringskonferenserna. Se bilaga 5 för en översikt av utvärderingen. Även delar av denna redovisas i detta kapitel.

Kommunerna känner igen tillsynens resultat

Vid konferenserna diskuterades tillsynsresultaten på såväl regional som nationell nivå. Många av deltagarna lyfte att de känner igen sig i resultatet, men ett flertal poängterade också att de tycker att det ser bättre ut än vad de trodde att det skulle göra. Vissa kommuner angav också att resultaten skulle vara bättre om IVO även granskat socialtjänstens uppföljning av placerade barn på HVB hösten 2017.

”Med tanke på inflödet, vad bra vi var, socialtjänsten i Sverige har varit fantastisk, helt fantastisk”. (region öst)

”Utifrån ökningen av ensamkommande under tidsperioden bör resultatet bli ännu bättre idag. Det är ett förvånansvärt bra resultat utifrån hur situationen såg ut.” (region sydöst)

”Vi känner igen oss. När vi har gått igenom underlaget kan vi tycka att IVO i vissa hänseenden har varit lite petiga, men vi förstår samtidigt hur IVO tänker.” (region mitt)

”Vi kunde inte ha gjort det bättre utifrån förutsättningar”. (region nord)

”Det är bara att göra en pudel, det är inte så att inspektionen avslöjat något vi inte förstod”. (region öst)

Det är socialnämndens ansvar att upprätta genomförandeplaner

Det blev vid återföringskonferenserna diskussioner om socialnämndens ansvar för att upprätta genomförandeplaner, vad de ska innehålla och vikten av att inte överdokumentera. Många kommuner önskade ett klarläggande av vad som gäller, framförallt i relation till HVB. Det nämndes exempelvis att vissa HVB är påstridiga och önskar göra genomförandeplanerna själva. Från en kommun beskrev en deltagare att de i sin kommun gör en vårdplan som de sedan bryter ner till en genomförandeplan och att HVB hemmet i sin tur bryter ner den ytterligare.⁴⁴ När det gäller orsaker till bristerna vad gäller att upprätta genomförandeplaner med rätt innehåll framhöll många kommuner att det berodde på tidsbrist, men även personalbrist.

”Det har rått en stor förvirring kring genomförandeplanen. Det har funnits en föreställning om att myndighetsutövningen har ansvar för att genomförandeplanen finns men att utföraren kan göra den. Vi har förstått att IVO anser att socialsekreteraren ska göra genomförandeplanen men det har tagit tid att förstå och genomföra det.” (region sydväst)

”Det inte var så många socialsekreterare som hann med arbetet fullt ut och vi var därför tvungna att koncentrera oss mer på vårdplaner än vad vi gjorde när det gäller genomförandeplaner.” (region syd)

Personal och resurser är fortsatt viktiga frågor för kommunerna

Många kommuner vittnar om att det har varit ett extremt inflöde av ärenden och att konkurrensen om socialsekreterare har varit stor. De nämner exempelvis att det finns socialsekreterare som har arbetat i en månad och fått tiotusen kronor mer i lön än andra, och att ordinarie personal har slutat med anledning av detta. Den stora omsättningen av personal i vissa kommuner har vidare inneburit bristande kunskaper och utmaningar att arbeta ikapp. Stor personalomsättning kan också innebära att nämnden har sämre kontakt med barnen.

”Att vi inte träffat barnen så ofta och inte alltid övervägt vården i tid beror också på personalresurserna, dvs. att det varit svårt att anställa personal.” (region sydväst)

”Tillsynens resultat på kommunnivå måste lyftas upp till ett politiskt perspektiv. För att klara av uppdraget måste kommunerna ha resurser och detta är något som måste föras vidare till departementet i en dialog med dem.” (region sydöst)

”Nu när det kommer färre ensamkommande barn så uppstår situationen att vi ska lägga ner verksamheter och varsla personal istället.” (region sydväst)

⁴⁴ Att nämnden ansvarar för att en genomförandeplan upprättas för varje ungdom som vårdas i ett HVB, stödboende eller familjehem följer av 11 kap. 3 § SoL (2001:453), SoL.

De stora skillnaderna i landet förvånade deltagarna från socialnämnden. Att resultatet visar på så pass stora skillnader mellan de olika regionerna blev också föremål för diskussion. Många var förvånade över dessa skillnader. De orsaker till skillnaderna som nämndes var bland annat de långa avstånden mellan socialtjänstkontoren och HVB-hemmen i vissa regioner, hur nätverk med andra aktörer fungerar regionvis och olika förutsättningar vad gäller personalförsörjningen.

”Det är intressant att grotta ner sig i de nationella skillnader och utifrån resultaten funderar jag om stora geografiska avstånd mellan kommun och placeringsort kan påverka antal träffar med barnet.” (region nord)

”Man kan reflektera över varför det ser så bra ut hos oss eller till och med bättre jämfört med andra regioner. Vi har kanske valt att ha olika fokus t.ex. ett mer aktivt familjenätverk. Den regionala sammanhållningen kan också ha spelat roll tillsammans med en löpande kompetensutveckling, allt det som bygger samman kommunen och det som standardiserats.” (region sydöst)

”Annat som kan ha haft en positiv inverkan i vår region är starka nätverk inom olika grupper. Det finns även ett starkt barn och ungdomsnätverk i Jönköping.” (region sydöst)

Barn som inte är ensamkommande får en bra uppföljning enligt deltagarna. Eftersom en stor andel av underlaget för IVO:s tillsyn bestod av ensamkommande barn blev det en hel del diskussioner om hur kommunerna har arbetat med den gruppen i jämförelse med övriga barn. Dels handlade diskussionerna om hur man i kommunerna har organiserat arbetet, dels om ifall IVO i sin granskning skulle ha fått ett annat resultat om IVO enbart granskat den ena eller den andra gruppen. Ett flertal deltagare lyfte att de tycker att det var svårt att tyda resultaten i och med att IVO i sin tillsyn inte gjort någon skillnad på ensamkommande barn och övriga barn.

Den stora skillnaden som lyftes från kommunernas sida är att de anser att barn som placerats på HVB och som inte är ensamkommande i regel har haft bra uppföljningar. De flesta nämnder har arbetat med dessa ärenden i de ordinarie utrednings- och insatsgrupperna. Ofta har socialtjänsten haft kontakt med dessa barn under en längre tid, även tiden före placeringen. Ofta kan det handla om att insatser från öppenvården inte varit tillräckliga. Kommunerna poängterade att dessa barns ökande vårdbehov har, till skillnad från de ensamkommande barnen, varit skälet till placeringen.

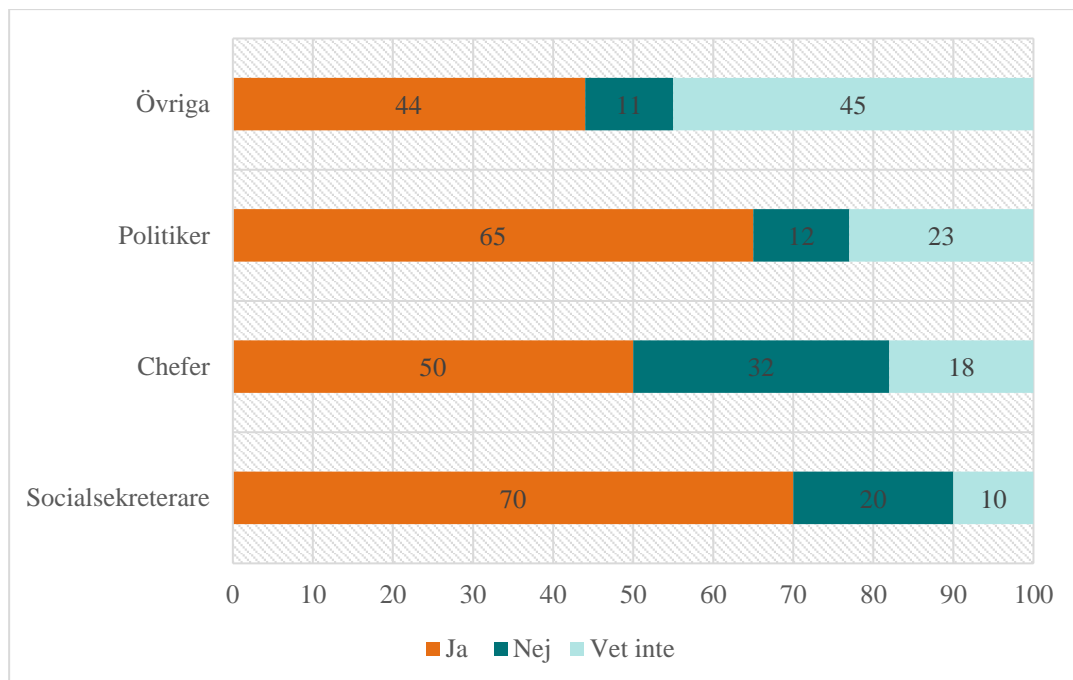
När det gäller ensamkommande barn framhölls att skälen för en placering inte har varit deras vårdbehov i första läget. En kommun lyfte att nämnden i de ”vanliga” placeringarna har som mål att avsluta placeringen så snart vårdbehovet tillgodosetts till skillnad från de ensamkommande barnen där man inte tänker att socialtjänsten har som mål att avsluta placeringen.

Drygt hälften tror att IVO fått en korrekt bild av nämndens uppföljning

En viktig fråga i sammanhanget är om kommunerna tror att IVO:s resultat speglar den faktiska uppföljningen under 2016/2017. I utvärderingen ställdes därför frågan om deltagarna tror att IVO genom tillsynen har fått en korrekt bild av socialtjänstens uppföljningar av placerade barn på HVB. Drygt hälften (54 procent) tror att så är fallet, medan resterande inte vet (21 procent) respektive inte tycker det (25 procent).

Som framgår av diagram 8 nedan är det framförallt socialsekreterare och politiker som tror att IVO har fått en korrekt bild av socialtjänstens uppföljningar. En politiker anger exempelvis i utvärderingen att *"Tillsynen känns riktigt utförd och det var bra att träffas idag för att höra hur andra jobbar också."* Chefer inom förvaltningen och övriga (t.ex. verksamhetsutvecklare, teamledare m.fl.) är mer tveksamma.

Diagram 8: Deltagarnas uppfattning om huruvida IVO genom tillsynen har fått en korrekt bild av socialtjänstens uppföljningar av placerade barn på HVB i kommunen, utifrån yrkesroll (%)

Källa: IVO

Vissa av cheferna framhöll att bristerna som IVO har iakttagit i hög utsträckning kan handla om dokumentationsbrister, dvs. att det har skett mer uppföljning av barnen än vad som har dokumenterats. Å andra sidan har IVO kommunicerat underlagen med varje kommun där de har fått klargöra eventuella dokumentationsbrister innan besluten fattas. I tillsynen redogjordes för allt underlag som har legat till grund för bedömningar och skulle det exempelvis vara så att ett barn har fått flera besök än vad som framgår av dokumentationen har alltså nämnden haft möjlighet att påpeka detta. IVO är dock medveten om att denna information kan vara svår att redogöra för i efterhand, särskilt om det har varit stor personalomsättning inom socialtjänsten.

Kommunerna är snart ikapp efter flyktingsituationen

Upplevelsen bland många deltagare är att nämnderna har kommit någorlunda ifatt efter flyktingsituationen 2015. Det är framförallt inte lika turbulent, men många understryker också att det kommer att ta en tid innan alla delar inom socialtjänsten faller på plats igen och alla delar i uppföljningen fungerar stabilt.

Idag är arbetets karaktär annorlunda jämfört med för två år sedan

I diskussionen om huruvida kommunerna har kommit ikapp eller inte var det många deltagare som påpekade att arbetets karaktär har ändrats vid en jämförelse med situationen 2015. Det handlar framförallt om att ta hand om de behov hos de ensamkommande som finns och som uppmärksammas idag i högre grad. Kommunerna lyfte att de har kontakt med många barn som mår allt sämre psykiskt och att många exempelvis har posttraumatiskt stresssymptom (PTSD). En stor grupp av de ensamkommande har dessutom fyllt eller ska snart fylla 18 år och måste stöttas på andra sätt än tidigare.

Men förändringen av arbetets karaktär har också att göra med organisationsförändringar i och med minskningen av antalet ensamkommande barn som söker asyl idag. Kommunerna vittnar om stora förändringar under de senaste åren. Först en uppbyggnad och behov av mera resurser, och nu några år senare sker en nedmontering och uppsägningar. Flera kommuner har idag egna enheter för ärenden som rör ensamkommande barn. Dessa implementerades snabbt i verksamheten och några av deltagarna menar att det var ogenomtänkta beslut.

”Hela verksamheten hade tidigare fokus på att barnen (EKB) skulle få det som de behövde. Nu mår de lite bättre men har nya behov. Fokus för barnen som är placerade blir nu utbildning. HVB verksamheten ändras alltså mot nya mål, vilket vi inte helt och hållet har landat i ännu, vi ställs inför nya uppmaningar hela tiden.” (region sydöst)

”Nu syns de enskilda barnens behov mera, fler mår dåligt.” (region nord)

”De ensamkommande barn vi tagit emot på våra HVB ska ut i livet, gå vidare och lämnar socialtjänsten och då uppstår frågan hur vi bäst stöttar dem i det.” (region sydväst)

”När vi väl hittat ett sätt att arbeta förändras förutsättningarna drastiskt” (region syd)

”Ingen möjlighet att följa upp/utveckla då förutsättningarna förändras radikalt och i snabb takt”. (region nord)

Omplaceringar och stödboenden är utmaningar för kommunerna

En betydande del av arbetet idag i kommunerna handlar om omplaceringar och att hitta rätt när det gäller stödboenden. Vissa deltagare angav att de ibland har varit tvungna att exempelvis göra en placering utan att fått veta om boendet har ett tillstånd. Detta har varit ett problem för barnen, som har hamnat i en placering som inte varit bra för dem, och kommunen har varit tvungen att kort därefter göra en

omplacering. Att tillstånd och tillsynen inte funnits med i IVO:s omsorgsregister lyftes fram av några deltagare som en försvårande omständighet. Vid flera tillfällen har en förfrågan behövt skickas till IVO, vilken ibland har tagit tid att få svar på enligt kommunen. Den bristande tillgången till platser har dessutom skapat en marknad för verksamheter som bedrivs utan tillstånd. En fördel, som flera kommuner ser idag, är att de dåliga hemmen snart håller på att försvinna från marknaden.

En kommun i den östra regionen angav också att när det var som mest kaotiskt så upplevde kommunen inte att kommunikationen mellan IVO och kommunen fungerade tillfredsställande. Kommunen angav också att socialsekreterare som besökt vissa HVB har varit frågande över hur hemmet har kunna få ett tillstånd beviljat av IVO. Kommunen önskar därför att även IVO och flera andra myndigheter ska ha ett "helikopter-perspektiv" och fundera över vad alla myndigheter skulle kunna göra bättre idag.

Ett flertal kommuner beskrev vidare att de har stora utmaningar vad gäller stödboenden i kommunen. Vissa levererar exempelvis en mycket högre omsorgsnivå än vad de behöver till ungdomarna. När det gäller de ungdomar som är självgående och som skulle vara i behov av "korridorsboenden" hittar kommunen inte sådana boenden. Några kommuner framhöll också att stödboenden är resurskrävande och att det därför blir en fråga om ekonomi. För socialsekreterarna kan det således bli en svår sats om de önskar tillsyn för ungdomen varje dag, men att chefer säger nej till detta pga. ekonomi.

En deltagare berättade hur de har haft en långsiktig planering på individnivå där de har försökt se vad ungdomarna behöver få hjälp med för att småningom kunna klara ett stödboende. Det framkommer också att kommunens egna HVB ska omvandlas till stödboenden och i samband med detta har de haft en dialog med ungdom, gode män, och kontaktperson för att samtala om ungdomen klarar av och uppfyller kriterierna för att bo i ett stödboende. De som inte skulle passa i ett stödboende har omplacerats till andra HVB.

Andra aktörer kan inte alltid tillgodose barnens behov

Det uttrycks en viss frustration från kommunerna över andra aktörer som inte har lyckats möta upp barnens behov av stöd. Det kan exempelvis handla om långa handläggningstider på Migrationsverket, att BUP inte kan erbjuda stöd eller att det är svårt att hitta HVB som passar barnens behov.

Ett flertal deltagare lyfte att ungdomars psykiska hälsa ofta är en fråga för psykiatrin, men att psykiatrin inte riktigt är förberedd för detta trots att det är deras ansvarsområde. Det finns dock mycket arbete som pågår för att förbättra området. En kommun tog upp att organisationen Rädda barnen är utbildade i traumamedveten omsorg (TMO) och utbildar HVB-personal. En annan kommun berättar att de, tillsammans med landstinget, kommer att försöka hitta nya samverkansformer med psykiatrin för just ensamkommande barn.

Det framkom också att vissa ensamkommande barn inte vill ha kontakt med psykiatrin då de tror att de kommer att bli stämplade som ”knäppa”. Att gå till en ungdomsmottagning eller vårdcentral kan därför kännas lättare för många, vilket innebär att många av dessa ensamkommande barn vänder sig dit istället. Samtidigt är inte alla ungdomsmottagningar/vårdcentraler rustade eller utbildade för den typen av problematik.

”Landstinget, BUP, har inte tagit sitt ansvar då de inte kunnat erbjuda stöd. Ihopkopplat med långa handläggningstider på Migrationsverket. Inte tydligt ansvar hos andra instanser och myndigheter.” (avdelning nord)

”Det finns ett större behov bland de ensamkommande barnen som har kommit fram efter tid. Det som förr handlade om tak över huvudet handlar nu mer om de övriga behoven.” (region mitt)

”Idag har ensamkommande barn en vardag, men de mår dåligt och de som får stanna är stressade. Enligt Länsstyrelsen får 7 av 10 ungdomar inte stanna i Sverige, så ser prognosen ut.” (region sydöst)

”Vi har inte kommit ikapp om man ser till de behov som finns bland barnen. Det finns svårighet att placera de ensamkommande som har t.ex. missbruk. Det finns en brist på HVB som tar emot ensamkommande barn med större behov. Många HVB säger att det är fel målgrupp eller att det är fullt medan andra inte tar emot ungdomar i en asylprocess, om de inte behärskar svenska språket eller för att de är en viss nationalitet. Många av barnen behöver kunna tillgodogöra sig gruppbehandling, t.ex. en 12 stegs-behandling. Att leta HVB kan ta mycket tid i anspråk.” (region mitt)

”Det är en varierande kvalitet hos de externa utförarna, vilket bland annat medfört flera omplaceringar”. (region nord)

Kommunerna har idag en bättre beredskap om situationen uppstår igen

Många av deltagarna uttryckte att de idag är betydligt mer rustade om kommunerna skulle ställas inför en liknande situation igen. Ett flertal uttryckte dock att kommunerna behöver ha en annan typ av beredskap om det uppstår en liknande flyktingsituation. En deltagare sa exempelvis att det är viktigt undvika paniklösningar och att det krävs ett bättre samarbete mellan socialtjänsten och HVB. En annan deltagare tyckte att det också är viktigt att inte ha konsulter som arbetar hemifrån, dessa ska istället vara på plats om samma situation skulle uppstå igen.

Några kommuner lyfte också värdet av att integrera de ensamkommande barnens socialsekreterare med socialsekreterarna för de andra barnen. Detta för att det kan vara sårbart att dela upp dem. En kommun berättade exempelvis att de var underbemannade hela tiden på den enhet som arbetade med ensamkommande barn. Idag arbetar därför alla barnsekreterare i kommunen med båda barngrupperna.

”Vi borde ha en katastrofplan. Vad har vi lärt om det händer igen? Det behövs bland annat mera omvärldsanalys för att vara beredda om/när det händer igen”. (region nord)

”Vi var snabba på bollen när flyktingströmmen kom, vi öppnade verksamheter och föreningslivet mobiliserade. Vi fann kraften och hittade möjligheter. Det är en positiv erfarenhet att det finns så mycket kraft när det behövs. Vi har också lärt oss av det vi varit med om och om det skulle hända igen så skulle vi ha spejrat mer framåt samt se över ledning och budget. Vi skulle ha haft en tydligare styrning än vad vi hade. Dock är planeringsförutsättningarna fortfarande svåra.” (region sydväst)

”Vi har blivit bättre på att stötta, utbildning och handläggning. Det som socialsekreterarna behöver för att utföra sitt arbete.” (region öst)

Behovsanpassad vård är ett ständigt pågående arbete

I diskussionerna om hur kommunerna tillgodoser behovsanpassad vård angav många att det är ett ständigt pågående arbete. Vissa kommuner angav att det kan vara svårt att följa barnen om de är placerade långt bort från sin egen socialtjänst. En del i arbetet med att ge behovsanpassad vård har därför inneburit att nämnden har arbetat för att få hem barnen till den egna kommunen. Någon kommun lyfte också att det regelbundet behövs kompetenshöjande insatser för personalen och att innebörden av att vara vårdansvarig behöver tydliggöras.

”Vi pratade om att när det var som värst så placerade många kommuner långt bort från sin egen socialtjänst och det vi såg då är att det är väldigt svårt att följa de här placeringarna. Svårt att följa kvaliteten. Att ge mer behovsanpassad vård har inneburit ett stort arbete för att kunna få hem ungdomarna till den egna kommunen. Det krävs mycket närmare samarbete, inte minst de egna skolorna. Mycket av arbetet med att genomföra behovsanpassad vård är att ta hem ungdomarna.” (region syd)

”Man vet att barnen får behovsanpassad vård genom alla dessa bedömningar som socialsekreterarna gör inför nämndsammanträden och möten med utskottet. Men också genom diskussioner kring individen och på övergripande nivå, utifrån samtal om uppföljning och samtal inför en uppföljning. Man ställer sig frågan ”vad beror saker och ting på? vad gör man i förlängningen och hur?”. (region sydöst)

”Tänker utifrån svaren och resultatet att jag som jobbar med ensamkommande hade föredragit att inspektionen endast gällde EKB och inte alla barn. Det blir tolkningsfrågor annars.” (region öst)

Tillsyn och återföring bidrar till verksamhetsutveckling

I utvärderingen av återföringskonferenserna ställde IVO frågan om deltagarna tror att konferenserna har bidragit till ett mervärde när det gäller kommunernas verksamhetsutveckling. Ungefär två tredjedelar instämde helt eller i huvudsak, medan 28 procent instämde delvis och sex procent inte alls. Det fanns vissa skillnader hur deltagarna svarade utifrån yrkesroll i verksamheterna. Se bilaga 5.

Många uppgav att det var positivt att samlas regionvis och diskutera över tillsynens resultat gemensamt. Att det var ett värdefullt tillfälle för lärande och reflektion

Av utvärderingen framkom också att resultatet av tillsynen används i verksamheterna på olika sätt. Många deltagare nämnde att rutinerna kan bli bättre men det framkom även att tillsynen visar på brister som de själva har sett och därmed blir stärkta i sitt arbete att förbättra verksamheten. I samband med återföringskonferenserna hade 12 kommuner redovisat åtgärder som de arbetar med eller avser att genomföra efter IVO:s tillsyn. Dessa kan sammanfattas enligt nedan:

- ⊗ Utbildningssatsningar/kompetensutveckling
- ⊗ Nyrekryteringar
- ⊗ Stärkt samverkan med HVB, skola och hälsovård
- ⊗ Organisationsförändringar
- ⊗ Stärkt egenkontroll
- ⊗ Rutiner har tagits fram/reviderats
- ⊗ Utökad metodstöd för handläggare

Nedan ges avslutningsvis några av kommentarerna från deltagarna vad gäller såväl återföringskonferenserna som IVO:s granskning av verksamheterna.

”Vi kan arbeta med tillsynen som en lärande process både för tjänstemän och politiker för att kunna utveckla vår verksamhet.” (politiker)

”Resultatet av tillsynen kan användas som stärkt underlag till det vi själva har sett att det krävs utveckling/förbättring runt, t.ex. barnsamtal. Blir också bra att kunna visa på likheter i landet, inte bara vi som behöver förbättra.” (chef)

”Tillsynen sätter fokus och ljus på frågorna. Den ger en viss tyngd i att vi ska arbeta på detta sätt - både gentemot medarbetare och politiker.” (övrig)

”Viktigt att resultatet/materialet är begripligt på medarbetarnivå. Jättebra att bli granskade, faktagrund för att kunna prioritera och komma igång med förbättringsarbete. Dialog forum med kollegor är jättebra!” (chef)

”Det var ett väldigt bra avslut av tillsynen genom denna konferens. Det öppnar för dialog både mellan kommunen och IVO men även mellan kommunerna.” (socialsekreterare)

Bilaga 1: Tillvägagångssätt

Syftet med rapporten är att utifrån tillsynens iakttagelser ge en bild av om placerade barn får den hjälp de behöver från socialtjänsten. Huvudsaklig fokus för analysen rör socialtjänstens uppföljningar av placerade barn vid HVB. I arbetet med rapporten ligger följande frågeställningar till grund för innehållsanalysen av underlaget:

- ⦿ Hur hanterar socialtjänsten uppföljningen av placerade barn vid HVB?
- ⦿ Vad är den främsta kritiken från IVO när det gäller socialtjänstens uppföljningar av placerade barn vid HVB?
- ⦿ Vad tycker placerade barn vid HVB om sin kontakt med socialtjänsten?
- ⦿ Vad säger kommunerna om arbetsläget och tillsynens iakttagelser?
- ⦿ Har kommunerna återhämtat sig från den stora flyktingströmmen 2015?

Till grund för rapporten finns beslut till 50 kommuner som har granskats i denna tillsyn, 456 granskade ärenden, 104 enkätsvar från ungdomar som bor på HVB samt underlag från sju återföringskonferenser som IVO anordnade i november 2017 för de aktuella kommunerna. Även andra rapporter som rör samma område (t.ex. tidigare rapporter från IVO, Socialstyrelsen, JO, Migrationsverket och Vårdanalys m.fl.) har varit viktiga källor. Nedan ges en mer detaljerad bild av tillsynens syfte, genomförande, urval och de underlag som rapporten baseras på.

Tillsynens syfte

Tillsynens syfte var att granska om socialtjänstens uppföljningar av vården för barn och unga som placerats på HVB sker i enlighet med gällande lagstiftning och Socialstyrelsens föreskrifter och rekommendationer samt att eventuella konstaterade brister avseende uppföljning av vården åtgärdas. Tillsynen bidrog även till en ökad kunskap och dialog med kommunerna om socialtjänstens uppföljningar.

Granskning av ärenden

Under 2017 genomförde IVO en nationell granskning av socialtjänstens ärenden som rör placerade barn i HVB i sammanlagt 50 kommuner/stadsdelsnämnder. Samtliga avdelningar inom IVO har varit involverade i arbetet och totalt har 456 ärenden granskats.

I detta arbete begärde IVO in tio journaler gällande barn som placerades på HVB under perioden 1/10 2015-31/3 2016 från respektive kommun/stadsdelsnämnd. Om det inte fanns tillräckligt antal nyplaceringar under denna period i kommunen/stadsdelsnämnden inkluderades även barn som placerats tidigare och hade en placering under nämnd period.

Barnen skulle vidare ha varit placerade i minst ett halvår, gärna ett år (eller mer) för att det inte skulle bli en missvisande bild över hur uppföljningen fungerat över tid. IVO:s granskning av socialtjänstens uppföljningar rör således inte denna period då barnet placerades utan ett år senare. Det blev dock ett visst bortfall när det gäller antal ärenden pga. kommunerna inte alltid kunde redovisa det som IVO ville få in när det gäller utvalda ärenden. Några barn hade under den angivna tiden blivit familjehemsplacerade och andra hade haft för korta placeringar för att det skulle vara värt att granska socialtjänstens uppföljning. Vissa barn hade också hunnit fylla 18 år.

IVO hade även önskemål om att hälften av ärendena skulle gälla ensamkommande barn och hälften övriga placerade barn och gärna en jämn fördelning mellan könen. Detta visade sig dock inte vara möjligt – framförallt pga. den stora flyktingströmmen under angiven period och att de flesta av dessa ensamkommande barn är pojkar. Fördelning av ärenden för respektive kommun/stadsdelsnämnd framgår av bilaga 2.

Enkäter till placerade barn

Under tillsynsperioden skickade IVO även enkäter till ungdomar som bor på HVB för att höra vad de tycker om sin kontakt med socialtjänsten. IVO skickade totalt 370 enkäter till ungdomar som idag är mellan 15-17 år, som fick en placering vid HVB under perioden 1/10 2015-31/3 2016 och som fortfarande är placerade på HVB idag.

Enkäten skickades via mobiltelefon till ungdomarna via enkätverktyget Easy Research och sammanlagt inkom 104 svar, vilket motsvarar 28 procent i svarsfrekvens. I enkäten ställdes enbart frågor om ungdomarnas kontakt med socialtjänsten, dvs. inga frågor om hur de trivs på sitt HVB eller dyl. Se bilaga 4. Nedan ges en översiktlig bild av vilka de ungdomar som svarat på enkäten är.

- ⊕ Drygt 82 procent är 15-17 år och drygt 17 procent har hunnit fylla 18 år.⁴⁵
- ⊕ Endast 10 procent är flickor och resterande är pojkar.
- ⊕ Närmare 73 procent har bott på HVB i 1-2 år.
- ⊕ En majoritet, ca 94 procent har kommit till Sverige som ensamkommande barn.

Återföringskonferenser

När granskningen av ärenden och sammanställningen av enkätsvaren var klar hösten 2017 anordnade IVO sju återföringskonferenser med de kommuner/kommundelsnämnder som ingick i tillsynen. Respektive avdelning inom IVO hade ansvar för återföringskonferensen i sin egen tillsynsregion. Avdelning nord var tvungna att ha två konferenser pga. de stora avstånden i regionen.

Det huvudsakliga syftet med konferenserna var att IVO tillsammans med tillsynskommunerna/stadsdelsnämnderna skulle ges tillfälle att ha en fördjupad dialog utifrån tillsynens resultat på såväl nationell som regional nivå. Tanken med en gemensam träff för samtliga kommuner/stadsdelsnämnder var också att skapa ett

⁴⁵ En person, vilket motsvarar 1 procent var 14 år vid tiden för enkäten.

ytterligare värde av tillsynen genom erfarenhetsutbyte kommunerna emellan. Under konferenserna diskuterades övergripande hur kommunerna ser på resultatet av tillsyn och enkätsvar, hur de använder IVO:s beslut i sin egen verksamhetsutveckling, om de har kommit ikapp efter flyktingsituationen 2015/2016 samt hur kommunerna följer upp att placerade barn får behovsanpassad vård.

Urval av kommuner

Urvalet av vilka kommuner som IVO skulle granska genomfördes utifrån en riskobjektsanalys i två steg som var lika för samtliga avdelningar. I det första steget tog avdelning mitt, som också var ansvarig för upplägget av den nationella tillsynen, fram 20 procent riskkommuner. Detta gjordes för varje region utifrån kvalitetsindikationer i systemet KOLADA (kommun- och landstingsdatabas) och dessa indikationer var 1) socialtjänstens utredningstid när det gäller barn och unga, 2) andel återaktualiserade barn 0-12 år och respektive barn och unga 13-20 år.

Urvalsperioden för objektsanalysen avsåg åren 2015 och 2016. De kommuner som hade minst en röd indikator (dvs. bland de 25 procent i landet som har sämst resultat) 2016 valdes ut först. För de kommuner som, vid tillfället för objektsanalysen, inte hade redovisat några resultat för 2016 valdes de kommuner som hade minst en röd indikator för 2015 ut. Vissa kommuner saknade tillräckligt underlag för både 2016 och 2015 och dessa togs inte med i detta urval.

I det andra steget gick respektive avdelning igenom antalet anmälningar till IVO som rör barn och unga i de utvalda kommunernas socialtjänst. Om flera ärenden gällde samma person räknades det som ett ärende. Antalet anmälningar viktades vidare mot kommunstorlek för att i möjligaste mån få en jämn spridning utifrån kommunstorlek. De avdelningar som även har stadsdelsnämnder i kommunen fick bedöma själva hur urvalet skulle göras i steg 2 då det saknas uppgifter om stadsdelsnämnder i KOLADA. Stockholms stad kom exempelvis vidare till steg 2 och avdelning öst inom IVO fick därför utifrån antalet anmälningar för respektive stadsdelsnämnd göra ett urval.

Efter steg två i objektsanalysen hade respektive avdelning 10 procent av sina kommuner i sin tillsynsregion kvar. Avdelningarna avgjorde själva om en kommun skulle väljas bort med anledning av en redan pågående tillsynsaktivitet, föreläggande eller annat, t.ex. om kommunen under 2015-2016 gjorde en lex Sarah- anmälan till IVO med anledning av den höga tillströmningen av ensamkommande barn.

Några avdelningar genomförde granskningen i några ytterligare kommuner, dvs. fler än 10 procent utifrån det som framkom av objektsanalysen. De kommuner/-stadsdelsnämnder som ingår i tillsynen framgår av bilaga 2.

Bilaga 2: Granskade ärenden i kommunerna

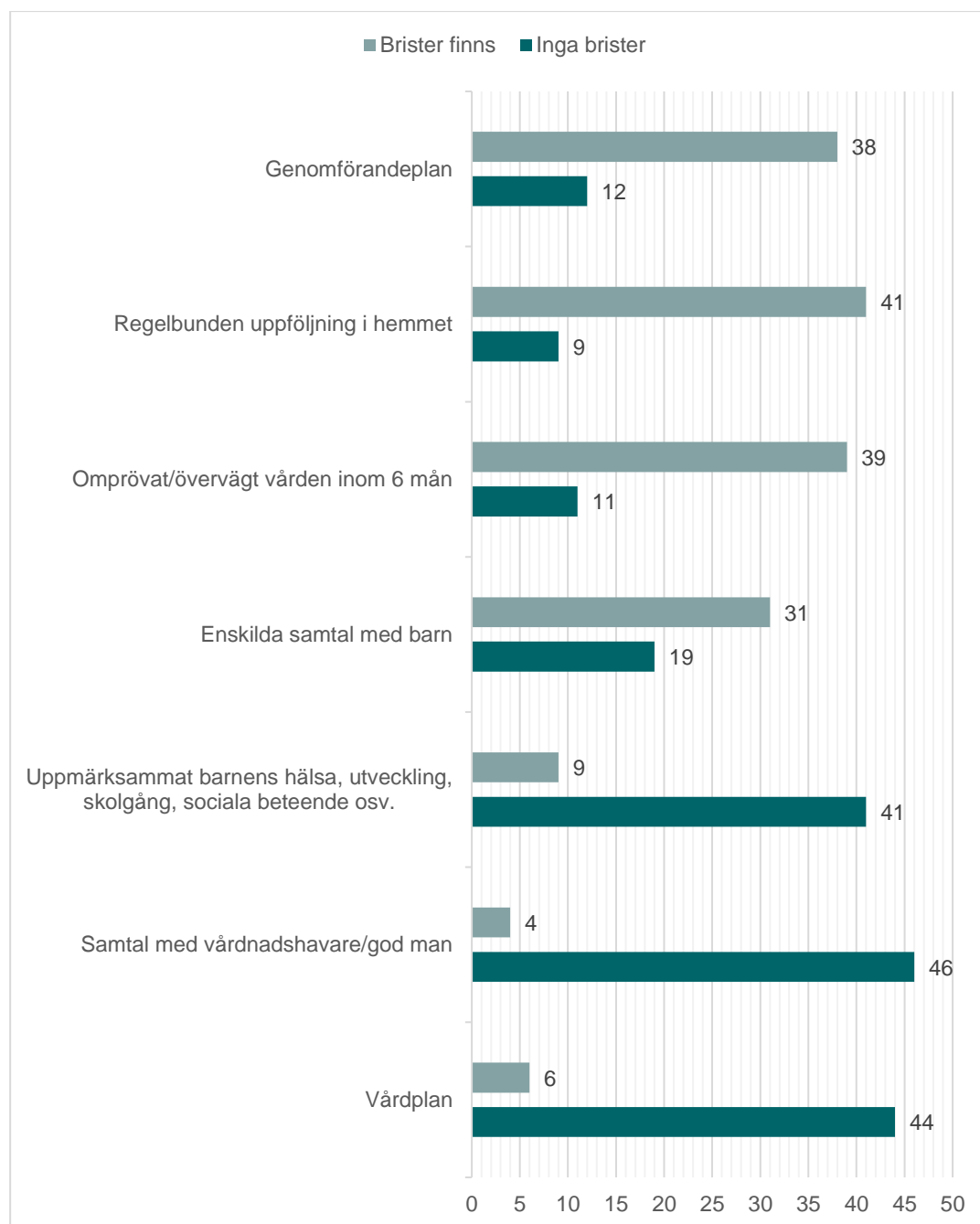
Tabell 2: Fördelning av de ärenden som IVO granskat i respektive kommun/stadsdelsnämnd utifrån antalet ensamkommande resp. övriga barn samt pojkar resp. flickor

Kommun/ stadsdelsnämnd	Antal ärenden	varav ensam- kommande barn	varav övriga barn	varav pojkar	varav flickor
Alingsås	8	7	1	7	1
Bengtstors	7	7	0	7	0
Bjuv	10	10	0	10	0
Bollebygd	7	7	0	6	1
Borlänge	9	7	2	7	2
Burlöv	9	9	0	9	0
Danderyd	10	9	1	9	1
Emmaboda	9	9	0	9	0
Enköping	9	5	4	6	3
Eslöv	10	9	1	10	0
Essunga	7	7	0	7	0
Gävle	10	5	5	5	5
Hallstahammar	11	11	0	11	0
Haparanda	10	9	1	9	1
Herrljunga	9	9	0	9	0
Hörby	8	7	1	7	1
Kalix	10	9	1	10	0
Karlskrona	9	4	5	7	2
Klippan	10	8	2	8	2
Knivsta	10	10	0	8	2
Landskrona	10	10	0	10	0
Lund	10	5	5	7	3
Lysekil	10	5	5	8	2
Mariestad	5	4	1	4	1
Mark	9	7	2	8	1
Nordmaling	10	10	0	9	1
Nässjö	10	5	5	8	2
Orsa	10	10	0	10	0
Orust	6	4	2	5	1
Pajala	10	8	2	8	2
Skarpnäck	10	10	0	10	0
Skärholmen	5	4	1	4	1
Sotenäs	9	8	1	3	6
Strängnäs	10	5	5	5	5
Sundsvall	10	6	4	7	3

Kommun/ stadsdelsnämnd	Antal ärenden	varav ensam- kommande barn	varav övriga barn	varav pojkar	varav flickor
Sävsjö	10	10	0	10	0
Tanum	10	10	0	10	0
Torsås	10	9	1	10	0
Trelleborg	9	5	4	7	2
Trosa	10	8	2	8	2
Uddevalla	9	7	2	7	2
Umeå	10	4	6	5	5
Upplands Väsby	7	7	0	7	0
Vadstena	8	7	1	2	6
Vaggeryd	9	8	1	7	2
Vellinge	10	10	0	10	0
Värmdö	9	8	1	8	1
Värnamo	10	5	5	8	2
Åmål	9	9	0	9	0
Örnsköldsvik	10	5	5	7	3
Totalt	456	371	85	382	74

Bilaga 3: Översikt av brister i kommunerna

Diagram 9: Antal kommuner som vid granskningstillfället hade brister respektive inga brister gällande uppföljningens olika delar.⁴⁶

Källa: IVO

⁴⁶ För att kommunen ska bli redovisad som "inga brister" krävs att nämnden har tillgodosett respektive del i uppföljningen för *samtliga* barn.

Bilaga 4: Enkät till placerade barn i HVB

1. Hur gammal är du?

2. Vilket kön har du?

3. Hur länge har du varit placerad på HVB? (Ange det alternativ som bäst stämmer överens med din placeringstid)

4. Hur ofta träffar du en socialsekreterare från socialtjänsten? (Ange det alternativ som bäst stämmer överens med dina erfarenheter)

- ✓ Minst en gång i månaden
- ✓ Varannan månad
- ✓ Två gånger per halvår
- ✓ En gång per år
- ✓ Aldrig

5. Hur ofta träffar du en socialsekreterare utan att andra personer är med? (Ange det alternativ som bäst stämmer överens med hur ofta du träffar någon enskilt)

- ✓ Alltid
- ✓ Ibland
- ✓ Aldrig

6. Hur ofta vill du träffa en socialsekreterare? (Ange det alternativ som bäst stämmer överens med ditt önskemål)

- ✓ Oftare
- ✓ Som idag
- ✓ Inte så ofta som nu

7. Har socialsekreteraren frågat dig... (Ange de alternativ som stämmer bäst överens med vilka frågor socialsekreteraren ställt till dig när ni ses. Du kan ange fler än ett alternativ.)

... hur du har det på ditt boende?

... hur du mår?

... hur det går i skolan?

... om du behöver hjälp med något?

... om de insatser (stöd & hjälp) som har planerats har genomförts?

8. Tycker du att det är lätt att prata med socialsekreteraren om saker som är viktiga för dig? (Ange det alternativ som stämmer bäst med dina erfarenheter.)

- ✓ Ja
- ✓ Ibland
- ✓ Nej

9. Tycker du att socialsekreteraren tar sig tid att lyssna på dig? (Ange det alternativ som bäst stämmer överens med dina erfarenheter)

- ✓ Ja
- ✓ Ibland
- ✓ Nej

10. Tycker du att du har fått bra stöd och hjälp av socialtjänsten hittills? (Ange det alternativ som bäst stämmer överens med dina erfarenheter)

- ✓ Ja
- ✓ Ibland
- ✓ Nej

11. Är det alltid samma socialsekreterare som du träffar? (Ange det alternativ som stämmer bäst överens med dina erfarenheter)

- ✓ Ja
- ✓ Nej

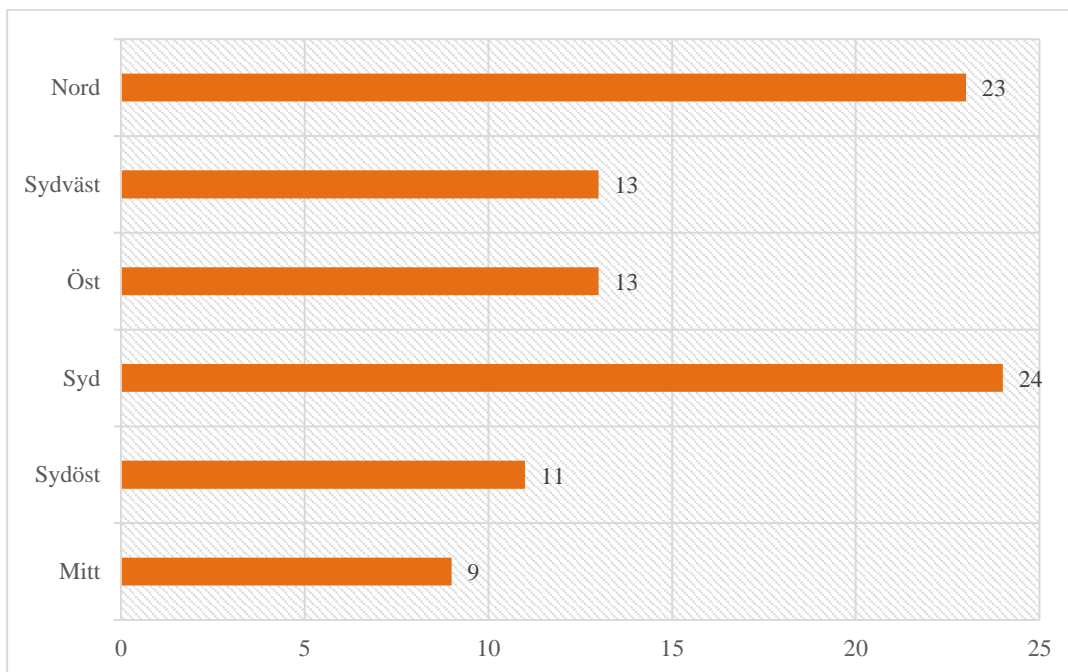
Om ditt svar är nej på fråga 8: Hur många socialsekreterare har du träffat de senaste året? (Om du inte vet exakt anger du vad du tror stämmer)

12. Hur viktigt är det för dig att ha en nära kontakt med en socialsekreterare? (Ange det alternativ som stämmer bäst överens med vad du tycker)

- ✓ Mycket viktigt
- ✓ Ganska viktigt
- ✓ Inte särskilt viktigt
- ✓ Inte viktigt alls

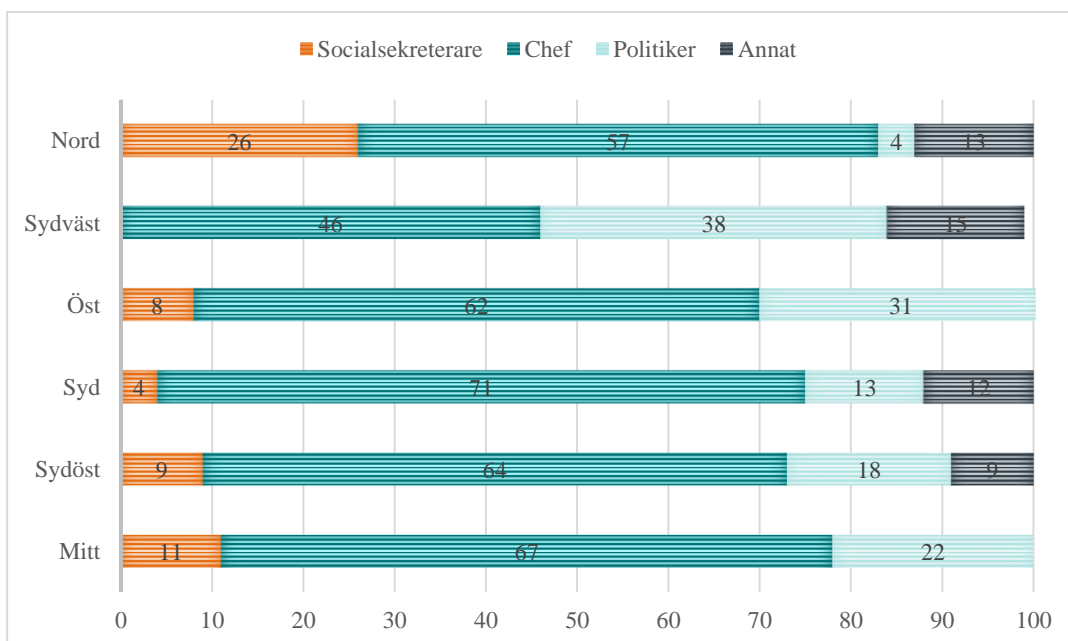
Bilaga 5: Utvärdering, återföringskonferenser

Diagram 10: Antal deltagare som svarat på utvärderingen i respektive region

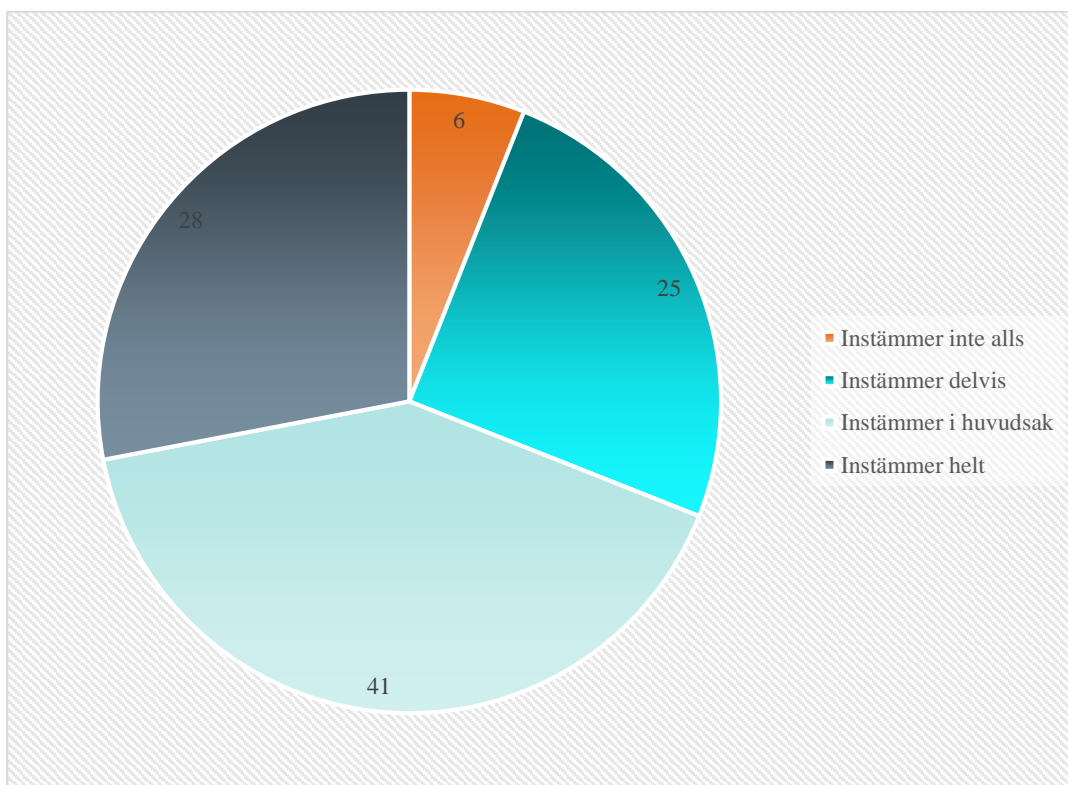
Källa: IVO

Diagram 11: Deltagare utifrån yrkesroll och avdelning (%)

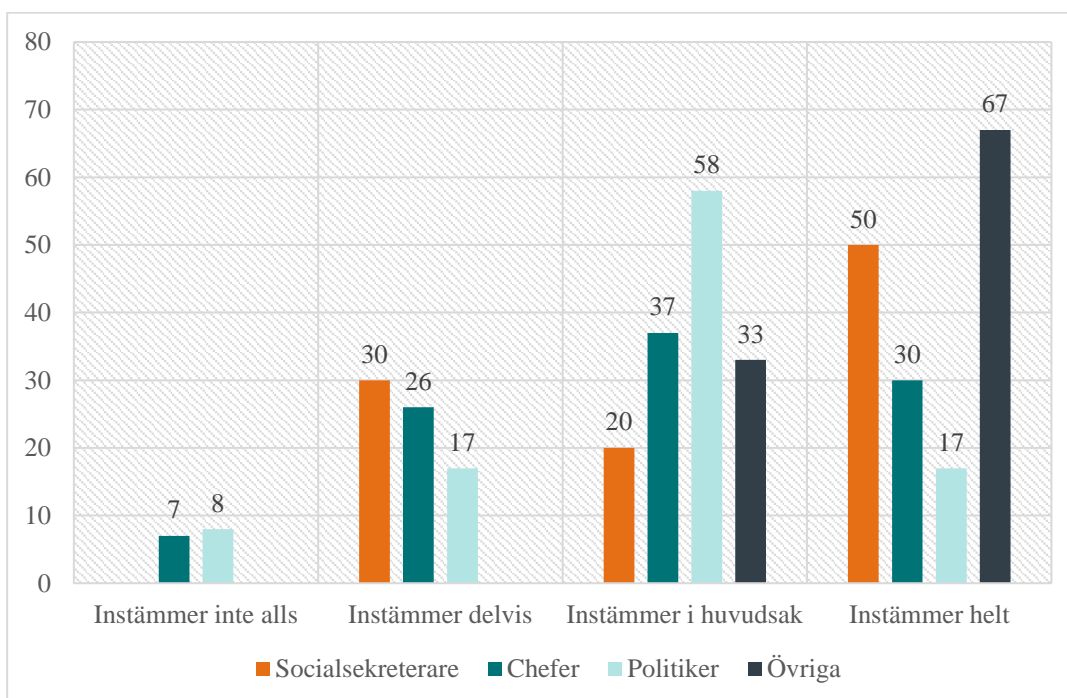
Källa: IVO

Diagram 12: Deltagarnas uppfattning om huruvida återföringskonferensen har bidragit till ett mervärde när det gäller kommunernas verksamhetsutveckling (%)

Källa: IVO

Diagram 13: Deltagarnas uppfattning om huruvida återföringskonferensen har bidragit till ett mervärde när det gäller kommunernas verksamhetsutveckling utifrån roll i verksamheten (%)

Källa: IVO

Bilaga 6: Referenser

Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 14 (2013) om Barnets rätt att få sitt bästa satt i främsta rum. Barnombudsmannen

IVO (2017-15). *Barns rätt till familjehemsvård av god kvalitet. Granskning av socialtjänstens myndighetsutövning rörande familjehemsplacerade barn.*

IVO (2017-7). *Unga personer inom missbruks- och beroendevården. Nationell tillsyn av samverkan mellan olika aktörer och socialtjänstens myndighetsutövning.*

IVO (2017-5). *Förhandsbedömningar av barn och unga – skydd i tid?*

IVO (2016-48). *Skyddsnetet som inte får brista. Socialtjänstens hantering av orosanmälningar för barn och unga – anmälningar som inte har lett till utredningar.*

IVO (2016-26). *Fyra kommuners handläggning i ärenden som avser familjehemsplacerade barn.*

IVO (2016-21). *När barn inte kan bo med sina föräldrar.*

IVO (2015-101). *Samverkan för patienter och brukares välbefinnande – Barn och ungdomspsykiatri och socialtjänsten.*

IVO (2014-27). *Tar socialtjänsten sitt ansvar för barn och unga? Hantering av anmälningar och genomförande av utredningar.*

Justitieombudsmannen (Dnr 2598-2000 och 2617-2000). *Fråga om anlitande av privaträttsliga subjekt som utredare inom socialtjänsten*

Justitieombudsmannen (Dnr 5565-2016). *En undersökning av några socialtjänsters handläggning av ärenden som rör ensamkommande barn.*

Länsstyrelsen (2007). *Socialtjänsten och barnen. Länsstyrelsernas granskning av den sociala barn- och ungdomsvården 2006-2007. ISBN: 987-91-7281-301-4.*

Proposition (2012/13:10). *Stärkt stöd och skydd för barn och unga*

Proposition (2005/06:46). *Mottagande av ensamkommande barn*

Socialstyrelsen (2017-2-14). *Individ och familjeomsorg, Lägesrapport*

Socialstyrelsen (2016-5-25). *Analys av situationen i socialtjänsten*

Socialstyrelsen (2016). *Socialtjänstens arbete med ensamkommande barn – läget januari 2016*. Avdelningen för kunskapsstyrning av socialtjänsten. 2016-01-21. Dnr 10.5–29723/2015

Socialstyrelsen och skolverket (2013). *Placerade barns skolgång och hälsa – ett gemensamt ansvar*. ISBN: 978-91-7555-007-7. 2013-1-2. Edita Västra Aros, Västerås.

Socialstyrelsen, (2013) *Barn och unga i familjehem och HVB*. Handbok om socialnämndens ansvar och uppgifter. Artikelnummer 2013-1-1.

Socialstyrelsen, SOSFS (2012:11), *Socialnämndens ansvar för barn och unga i familjehem, jourhem eller hem för vård eller boende*

Socialstyrelsen, SOSFS (2011:9), *Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete* Svensk författningssamling (2001:453), Socialtjänstlag (SoL)

Socialstyrelsen (2011). *Lägesrapport 2011. Hälso- och sjukvård och socialtjänst*. Artikelnummer 2011-2-1.

Socialstyrelsen (2010). *Social tillsyn. Länsstyrelsernas iakttagelser under 2008 och 2009*. Socialstyrelsen, artikelnummer 2010-6-3. Juni 2010.

Stadsrevisionen (2016). *Ensamkommande flyktingbarn*, Projekt rapport nr 7 2016. Dnr: 3.1.3–146/2016

Vårdanalys (2016-5). *Hittar vi hem? – En kartläggning och analys av den sociala dygnsvården för barn och unga*. Rapport 2016:5.

Får barn som bor på HVB tillräckligt stöd av socialtjänsten?
Nationell tillsyn av socialtjänstens uppföljningar gällande vården av barn som bor i HVB
Artikelnr: IVO 2018-7
Utgiven www.ivo.se, februari 2018

Inspektionen för vård och omsorg (IVO)
Box 45184, 104 30 Stockholm
Telefon: 010-788 50 00
registrator@ivo.se
www.ivo.se

